

**RAPPORT
FRA
KIRKEMINISTERIETS INTERNE EVALUERINGS-
UDVALG VEDRØRENDE PRÆSTEUDDANNELSERNE**

Indhold

	side
Indledning	5
Kap. I Den nuværende uddannelse	7
1.1. De teologiske fakulteter	7
1.1.1. Evalueringsrapporten	7
1.1.1.1. Forholdet til de folkekirkelige uddannelsesinstitutioner for præster	9
1.2. Fem uddannelsesinstitutioner for præster	9
1.2.1. Uddannelsesloven af 1990	9
1.2.2. Uddannelsesinstitutionernes personale og økonomi	11
Kap. II Interview med biskopperne	13
2.1. Biskoppernes syn på de nuværende uddannelser	14
2.1.1. Den teologiske kandidatuddannelse	14
2.1.2. Pastorseminarierne	15
2.1.3. Efteruddannelsen	16
2.1.4. Uddannelsesinstitutionerne i Løgumkloster - Præstehøjskolen og Folkekirkens Pædagogiske Institut	17
2.2. Efteruddannelse i de enkelte stifter.	18
2.2.1. Den nuværende aktivitet i stifterne	18
2.2.2. De fremtidige ønsker og behov	19
Kap. III Uddannelsesinstitutionernes selvevalueringer	21
Kap. IV Evalueringsudvalgets overvejelser og anbefalinger	25
4.1. Optakten til Det Interne Evalueringsudvalg	25
4.2. Erfaringerne med uddannelsesloven af 1990	27
4.3. Udvalgets anbefalinger	28
Bilag	33

Indledning

På konferencen "Fremtidens Præst" som kirkeminister Margrethe Vestager afholdt i Vejle i slutningen af september 1998 gav kirkeministeren tilsagn om, at der blev nedsat et udvalg med den opgave at se nærmere på folkekirkens uddannelsesinstitutioner for præster. Vurderingen skulle omfatte såvel strukturen som indholdet i de forskellige uddannelsesstilbud.

Selvom konferencens tema var bredere end uddannelse, fyldte emnet en del på konferencen. Der henvises til publikationen "Fremtidens Præst" fra 1998, som bl.a. gengiver indlæg og drøftelser fra konferencen.

I de senere år har folkekirkens institutioner til uddannelse og efteruddannelse af præster været til debat. Stiftsvis efteruddannelse, praktikordninger på pastoralseminarierne og den atomiserede ledelse har været emner, der i varierende grad har været oppe. Det var bl.a. nogle af disse drøftelser, der var anledningen til konferencen om fremtidens præst.

Der har været peget på behovet for yderligere decentral undervisning, fx som rekvireret kursusvirksomhed med uddannelsesinstitutionernes og stiftets egne lærere samt tværfaglighed i præsteuddannelserne.

Under overvejelserne i ministeriet om tilrettelæggelse af et sådant evalueringsarbejde besluttede kirkeministeren i foråret 1999, at der skulle nedsættes et mindre internt udvalg, der kunne forberede et eventuelt reformarbejde.

Udvalget skulle foretage en række analyser og undersøgelser af uddannelsesområdet med henblik på at skabe et bedre grundlag for en vurdering af området. Der ville derefter være et bedre beslutningsgrundlag for sammensætning af udvalget og for fastsættelse af kommissoriet, ligesom Evalueringsudvalget ville kunne udarbejde nogle målsætninger for reformen af præsteuddannelser i folkekirken.

Kirkeministeriets Interne Evalueringsudvalg kom til at bestå af:

Kontorchef Steffen Brunés, fuldmægtig Hanne Lett og kontorfuldmægtig Janne Holm.

Udvalget fremlægger med denne rapport resultatet af sine undersøgelser og sonderinger samt udvalgets konklusioner og anbefalinger.

København, marts 2000

Steffen Brunés Hanne Lett Janne Holm

KAPITEL 1

Den nuværende uddannelse

1. 1. De teologiske fakulteter

I 1987 blev lov om adgang til præstestillinger i folkekirken ændret, således at teologisk kandidat-eksamen fra et dansk universitet blev den altovervejende adgang til at søge præstestilling i folkekirken. Herudover kunne der stort set kun gives adgang for andre til at søge præstestilling i folkekirken, hvis dette efter en konkret bedømmelse kunne anses for at være i folkekirkens interesse. Disse bestemmelser er uændret overført til ansættelsesloven, jf. lov nr. 310 af 16. maj 1990 om ansættelse i stillinger i folkekirken m.v.

Selvom den teologiske kandidateksamen ikke hører under Kirkeministeriets ressort, har den en væsentlig interesse for folkekirkens uddannelser af præster, men det er også klart, at Kirkeministeriet ikke kan gå ind og definere, hvordan den teologiske grunduddannelse – kandidatuddannelsen – skal være eller ikke være. Men der er et naturligt ønske om, at de studieordninger, som er baggrunden for al videre uddannelse af præster i folkekirkeligt regi, også lever op til de senere forventninger.

Den teologiske kandidatuddannelse kan tages ved de 2 teologiske fakulteter på henholdsvis Københavns og Århus universiteter, og uddannelsen er fastsat til 5 år, jf. herved Undervisningsministeriets bekendtgørelse nr. 568 af 23. august 1989. Kandidatuddannelsen består for tiden af en grunduddannelse på 2 år og en overbygningsuddannelse på 3 år.

1. 1. 1. Evalueringsrapporten

Som led i de senere års systematiske evalueringer af de videregående uddannelser i Danmark har Evalueringscentret under Undervisningsministeriet gennemført en turnusevaluering af de teologiske uddannelser på henholdsvis Københavns og Århus universiteter. Evalueringsrapporten blev offentliggjort i august 1999. I den faglige styregruppe for evalueringen har folkekirken været repræsenteret af biskop Karsten Nissen, Viborg.

Sammenfattende har styregruppen konkluderet, at de to teologiske universitetsuddannelser er fagligt solide, at de to lærerkorps repræsenterer en høj faglighed, og at en dimmittentundersøgelse gav et generelt positivt billede af de to uddannelser.

I evalueringsrapporten anbefales det, at samarbejdet bedres på flere niveauer:

- mellem de enkelte institutter på fakulteterne
- mellem de to fakulteter
- mellem universitetsuddannelserne og de folkekirkelige efteruddannelser.

Rapporten gør opmærksom på, at det manglende samarbejde ikke udelukker, at forskning og undervisning på det enkelte institut kan være af høj faglig kvalitet, men den manglende kontakt og samarbejde udadtil betyder i første række, at sammenhængen i de studerendes uddannelse lider skade, og at kilder til gensidig faglig inspiration og udvikling ikke udnyttes. Rapporten foreslår, at der overvejes en mere enkel administrativ struktur på begge fakulteter, og at det internationale samarbejde udbygges ved, at universiteterne opfordres til at anspre flere studerende til at rejse ud og tage en del af deres uddannelse ved udenlandske universiteter.

Til det faglige indhold af selve universitetsuddannelsen peger rapporten på, at der både i København og i Århus er uenighed om, hvad undervisningen i og hvad eksamenskravene til faget Ny Testamente skal indeholde, ligesom der er uklarheder i forståelse af, hvordan faget Praktisk Teologi skal defineres. Rapporten anbefaler en klarere definering og profilering af fagene, for Københavns vedkommende gerne personificeret ved ansættelse af professorer.

Rapporten fastslår, at faget Praktisk Teologi, forstået som - en videnskabelig refleksion over den kirkelige praksis - er en naturlig og nødvendig del af den teologiske uddannelse, og faget bør ikke kun være obligatorisk, men bør også styrkes. Det er tiltrængt, at der sker en nærmere definering af faget overfor uddannelsen på pastoralseminarierne, og der bør i København indføres ekstern censur i faget i lighed med, hvad der er i de øvrige fag på overbygningen.

Med hensyn til spørgsmålet om uddannelsernes faglige niveau har rapporten særligt peget på, at der til en række eksaminer på grunduddannelsen er så små pensumkrav, at det har en uheldig indvirkning på undervisnings- og studieformer. Herudover finder rapporten, at grunduddannelsen på 2 år er for kort til at give de studerende en fælles teologisk og metodisk ballast at bygge deres specialisering på overbygningen på. Rapporten peger derfor på, at fordelingen af årsværk mellem grunduddannelse og overbygning bør ændres til en treårig grunduddannelse og en toårig overbygning.

Efter den gældende ordning kan de studerende vælge mellem at skrive et egentligt speciale og to mindre opgaver. Rapporten finder, at dette er uden rimelig begrundelse i et akademisk kandidatstudium, og rapporten anbefaler, at der indføres et obligatorisk speciale.

Endelig finder rapporten, at der bør opnås en afklaring af det overordnede formål med teologiuddannelsen, herunder at det præciseres, hvorvidt der er tale om en forsker- eller professionsuddannelse.

I de selvevalueringsrapporter, som begge de teologiske fakulteter har udarbejdet, giver uddannelsesstederne udtryk for, at man ved at lægge vægt på det høje teoretiske niveau giver de kommende præster den bedste ballast. Det skal i denne forbindelse nævnes, at ca. 80% af kandidaterne i København, og anslået 90% i Århus bliver præster.

På denne baggrund anbefaler rapporten, at begge uddannelser i højere grad åbner sig for den kendsgerning, at størstedelen af dimittenderne bliver præster, og at man i den videnskabelige uddannelse også beskæftiger sig med problemer, som har direkte relevans for den kirkelige virkelighed.

1.1.1.1 Forholdet til de folkekirkelige uddannelser for præster.

Det foreslås i rapporten, at fakulteterne vurderer, hvordan uddannelsen på pastoralseminarierne bedre kan kombineres og integreres med universitetsuddannelsen. Dette er begrundet i, at rapporten finder, at den nuværende optagelsespraksis på pastoralseminarierne, hvor der for tiden kun optages færdige kandidater, har den negative effekt, at de studerende ikke kan inddrage undervisningen på pastoralseminarierne i deres øvrige uddannelsesforløb. En sådan inddragelse kunne give grundlag for gensidige refleksioner til gavn for begge sider af uddannelsen.

Med hensyn til de øvrige folkekirkelige uddannelser, Præstehøjskolen, Efteruddannelsen og Folkekirkens Pædagogiske Institut finder rapporten, at det er vigtigt, at der er en sammenhæng mellem de forskellige dele af præsternes uddannelse og vurderer det positivt, at der hvert år holdes fælles fagligt seminar for lærere og stipendiater på fakulteternes afdeling for Praktisk Teologi og for rektorer og lektorer på efteruddannelsesinstitutionerne i folkekirken. Rapporten nævner, at et sådant

samarbejde kun eksisterer med fakultetet i Århus, hvilket dog ikke er tilfældet, idet der er deltagelse i disse fællesseminarer både fra Århus og fra København.

Rapporten lægger vægt på, at der opretholdes en stadig dialog mellem de folkekirkelige uddannelser og fakulteterne, og at faget Praktisk Teologi styrkes som videnskabelig disciplin ved begge fakulteter, og det foreslås, at der foretages en grundlæggende udredning af fagets stilling og profil i uddannelsen.

1. 2. Fem uddannelsesinstitutioner for præster

1. 2. 1. Uddannelsesloven af 1990.

Med lov nr. 309 af 16. maj 1990 om folkekirkens uddannelsesinstitutioner til uddannelse og efteruddannelse af præster, jf. bilag 1, blev de daværende uddannelser for præster - pastoralseminarierne og Præstehøjskolen - organisatorisk samlet under en fælles bestyrelse. Samtidig ændredes finansieringen af institutionerne fra finansiering over finansloven til, at uddannelsesinstitutionerne finansieres over fællesfonden (landskirkeskatten).

Ved lovens § 3 blev der oprettet en permanent arbejdsgruppe, hvis opgave det er at foretage indstilling til ministeren om regler om uddannelsens indhold og tilrettelæggelse. Inden bestyrelsen afgiver indstilling til ministeren om ansættelse af rektorer og institutionernes faste lærere, har arbejdsgruppen udtalt sig om ansøgnernes faglige kvalifikationer.

Loven om folkekirkens institutioner til uddannelse og efteruddannelse af præster var blevet til på grundlag af 1. delbetænkning om den organisatoriske struktur af folkekirkens uddannelsesinstitutioner for præster, udarbejdet af en arbejdsgruppe, der var nedsat af kirkeministeren i 1985.

Grundlaget for nedsættelsen var, at faget Praktisk Teologi var blevet indført som en obligatorisk del af det teologiske studium, og arbejdsgruppen fik bl. a. til opgave at overveje hvorvidt en praktisk-teologisk uddannelse, der supplerer den teologiske kandidatuddannelse fortsat bør opretholdes som betingelse for ansættelse i præstestilling, og i bekræftende fald stille forslag om indholdet og tilrettelæggelsen af denne uddannelse.

Arbejdsgruppen skulle også overveje at søge en obligatorisk efteruddannelse af 3-4 ugers varighed gennemført for nyansatte præster indenfor de første 2 ansættelsesår, således at denne efteruddannelse kunne gives som internatkurser. Arbejdsgruppen skulle videre overveje, om dele af den praktisk-teologiske uddannelse, der evt. som særligt uddannelseskraav burde supplere den teologiske kandidatuddannelse, kunne udskydes til en sådan efteruddannelse, og endelig om gennemførelse af en evt. sammenlægning af pastoralseminarierne og Præstehøjskolen, hvis dette viste sig hensigtsmæssigt i forbindelse med en nyordning.

Arbejdsgruppens 2. delbetænkning omhandlede det uddannelsesmæssige.

På baggrund af en spørgeskemaundersøgelse blandt yngre præster om udbyttet af undervisningen på pastoralseminarierne konkluderede arbejdsgruppen, at selve uddannelsen på pastoralseminarierne var af passende længde, da spørgeskemaundersøgelsen viste, at de fag, hvor uddannelsen var for kort, rettelig burde høre under en "rådgivningsuddannelse", som efter arbejdsgruppen mening bedst kunne varetages samtidig med, at de pågældende var i arbejde. Samtidig lagde man vægt på, at der var grænser for, hvor vidtgående en undervisning før ansættelsen som præst kunne være, også af hensyn til motivationen hos de studerende.

Arbejdsgruppen fandt, at der var behov for en yderligere opfølgning af pastoralseminariernes undervisning i de første ansættelsesår, og foreslog, at deltagelsen i de 4 kurser indenfor de første ansættelsesår skulle være obligatorisk. På baggrund af arbejdsgruppens forslag blev Præsternes Efteruddannelse oprettet i 1992.

Kredsen af uddannelsesinstitutioner blev i 1992 udvidet med Folkekirkens Pædagogiske Institut, hvor Det religionspædagogiske Studiecenter i Løgumkloster blev løsrevet fra Præstehøjskolen og kom til at indgå som en ligeværdig uddannelsesinstitution. Til grund for beslutningen om at oprette denne nye uddannelsesinstitution lå et stærkt ønske om at styrke hele den pædagogiske indsats i folkekirken, blandt andet ved forskning og udgivelser af pædagogisk materiale. Samtidig var der et ønske om at kunne medvirke til uddannelse af medarbejdere i de frie kirkelige børne- og ungdomsorganisationer, der varetager undervisningsopgaver. Denne medarbejderkreds var ellers ikke blevet tilgodeset ved de hidtidige uddannelsesplaner.

Med hjemmel i uddannelsesloven blev reglerne om de 4 uddannelsers struktur og indhold fastsat i en bekendtgørelse for hver enkelt uddannelse, der er samlet under Bestyrelsen for Folkekirkens Uddannelsesinstitutioner for Præster. Bekendtgørelserne er vedlagt som bilag 3-6. Det drejer sig om følgende:

Pastoralseminarierne i København og Århus.

Pastoralseminariet giver teologiske kandidater og studenter et semesters pastoralteologisk videreuddannelse. Det er en betingelse for at søge præstestilling, at vedkommende har gennemgået pastoralseminariets undervisning.

Efteruddannelsen for Præster.

Obligatorisk efteruddannelse for nyansatte præster, der indenfor de 5 første ansættelsesår skal have gennemgået 4 internatkurser af 1 uges varighed. Kurserne behandler emner indenfor Praktisk Teologi, samarbejde og administration, samt emner fra de øvrige teologiske hoveddiscipliner, særligt møntet på præstestillingen, og endeligt i emner vedrørende orientering om aktuelle kirkelige, kulturelle og samfundsmæssige forhold. Under Efteruddannelsen hører provsteuddannelsen med 2 ugekurser for nyansatte provster, især i de administrative forpligtelser.

Præstehøjskolen.

Præstehøjskolen i Løgumkloster er det frivillige efteruddannelsesstilbud til præster, særligt i teologiske emner. Undervisningen veksler mellem lange studiekurser, kursusrækker og korte temakurser. I 1995 blev der oprettet et lektorat i sjælesorg. Præstehøjskolen forestår specialuddannelsen af døvepræster og efteruddannelseskurser for specialpræster, fx fængselspræster, sygehuspræster, kontaktpæster for hørehæmmede m.v.

Folkekirkens Pædagogiske Institut.

Instituttet holder teologisk-pædagogiske kurser på forskellige niveauer for undervisere i folkekirkelig virksomhed og fri folkeoplysning, herunder for ledere og medarbejdere i det frivillige børne- og ungdomsarbejde. Instituttet udvikler og formidler pædagogiske principper og metoder m.v. Instituttet fungerer som rådgivningsorgan for stiftscentraler, som er oprettet i de fleste stifter. Sammen med Præstehøjskolen og Efteruddannelsen har Instituttet gennemført et projekt, hvor præster gennemgår et kursus i konfirmandvejledning med henblik på at yde vejledning til præster i de enkelte stifter.

1. 2. 2. Uddannelsesinstitutionernes personale og økonomi.

På hvert af de to pastoralseminarier er der fastansat to teologer, rektor samt en lektor. Den øvrige del af undervisningen klares ved timelønnede lærere, som oftest præster, samt for tiden også ved en Ph.D.-studerende, som er tilknyttet Pastoralseminariet i Århus. Undervisningen finder sted i lejede lokaler i henholdsvis København og Århus. Da bekendtgørelsen om uddannelse på pastoralseminarierne åbner mulighed for, at stud. teol'er i det sidste semester i teologistudiet også har adgang til pastoralseminariets undervisning, er en placering nær de to teologiske fakulteter nødvendig. Udgiften til pastoralseminariernes undervisning udgjorde i 1998 ca. 6.6 mill. kr.

Til Præsternes Efteruddannelse er der knyttet 2 teologer, rektor og en teologisk medarbejder. Den øvrige del af undervisningen varetages af timelærere. Efteruddannelsen afholder kurser på mindre kursusejendomme rundt om i landet. Det sidste af de fire kurser afholdes dog normalt i Løgumkloster. Efteruddannelsens kontor ligger i lejede lokaler i København. Udgiften til Efteruddannelsen var i 1998 3.5 mill. kr., heri indgik ligeledes udgifter til kursisternes kost og logi.

På Præstehøjskolen er der fastansat 3 teologer, rektor samt 2 lektorer, og på Præstehøjskolen anvendes der ligeledes herudover timelønnede lærere. Undervisning finder for det meste sted i Løgumkloster, hvor Præstehøjskolen har til huse. Der afholdes tillige studieture i udlandet. Udgiften til Præstehøjskolens drift i 1998 var ca. 5.9 mill. kr., hvori indgik udgift til kursisternes kost og logi. Åremålsansættelsen for rektor for Præstehøjskolen udløber med udgangen af juli 2000.

Folkekirkens Pædagogiske Institut har 3 teologer fastansat, rektor og 2 lektorer, dog således at det ene lektorat for tiden er ledigt. I lighed med de øvrige uddannelsesinstitutioner er en del af undervisningen henlagt til timelærere. Undervisningen finder dels sted i Løgumkloster, hvor der i 1997 blev indviet en ny bygning til Instituttet, men også ofte som stiftskurser i de enkelte stifter. Udgiften til Instituttet var i 1998 4.9 mill. kr., og der indgik også her udgifter til kursisternes kost og logi.

De samlede udgifter for folkekirkens uddannelsesinstitutioner for præster udgjorde således i 1998 21 mill. kr.

KAPITEL II

Interview med biskopperne

Blandt flere forskellige fremgangsmåder har Det Interne Evalueringsudvalg fundet, at en mundtlig drøftelse med hver biskop vil være den mest hensigtsmæssige optakt til arbejdet. Ved beslutningen om denne fremgangsmåde har udvalget lagt vægt på, at biskopperne dels ved deres funktion i forbindelse med præsteansættelser og bispeeksamen og ved deres funktion som præsternes tilsynsmyndighed har den største samlede viden om, hvorledes præsteuddannelserne fungerer i praksis.

Samtidig ville denne fremgangsmåde muliggøre en bredere drøftelse af forslag til andre uddannelsesformer og til ændringer i den nuværende.

I denne forbindelse fandt udvalget ikke, at det på dette tidspunkt var nødvendigt at gå ind i en nærmere dialog med andre, idet ledelsen af folkekirkens præsteuddannelser - Bestyrelsen for Folkekirkens Uddannelsesinstitutioner for Præster - netop er sammensat, således at der er repræsentanter for henholdsvis Den danske Præsteforening og for Landsforeningen af Menighedsrådsmedlemmer, ligesom der er repræsentanter for disse to organisationer i Den Permanente Arbejdsgruppe, jf. ovenfor under kap. 1.2.1. Synspunkter fra såvel aftagere og brugere af uddannelserne har således hele tiden haft indflydelse på uddannelserne.

Som en indledning til interviewrunden med hver enkelt biskop bad Evalueringsudvalget biskopperne om at overveje kandidatuddannelsen, selvom denne ikke hører under Kirkeministeriet, men under Undervisningsministeriet, undervisningen på pastoralseminarierne, herunder længden af undervisningen, og om der er specielle emner, der bør udgå eller tilføjes, og om en større del af uddannelsen på pastoralseminarierne skal foregå i en længere praktikperiode, og endeligt om den nuværende uddannelse som helhed danner en tilstrækkelig basis for det fremtidige arbejde.

Med hensyn til efteruddannelse bad udvalget biskopperne overveje, om der er behov for emner, som der ikke findes uddannelsesmuligheder for her i landet, således at efteruddannelse må finde sted i udlandet.

Biskopperne blev endvidere bedt om at overveje den mulighed, at udgifterne til efteruddannelse omfordeles, således at der til hver ansat præst afsættes et beløb til efteruddannelse, enten ved andre end de gængse efteruddannelsesinstitutioner eller til etablering af decentral efteruddannelse i stiftet, gerne tværfagligt.

Denne decentrale efteruddannelse kunne ske ved rekvireret undervisning fra andre institutioner eller ved samspil mellem folkekirkens uddannelsesinstitutioner og stiftets egne lærere/præster.

Endelig blev biskopperne bedt om at overveje en sammenlægning af folkekirkens uddannelser for præster og kirkefunktionærer i en samlet institution. Denne løsning vil skabe bedre mulighed for tværfaglighed i uddannelserne, ligesom der vil være mulighed for at skabe et egentligt forskningsmiljø. Samtidig kan det tænkes, at det måske også ville medføre en bedre udnyttelse af de økonomiske ressourcer, der anvendes til uddannelse af ansatte i folkekirken.

Evalueringsudvalgets brev til biskopperne er gengivet som bilag 7.

Som en forberedelse af samtalerne med biskopperne indsamlede Evalueringsudvalget opgørelser over deltagerantallet på de forskellige uddannelsesinstitutioner. Opgørelserne er vedlagt som bilag nr. 8-10.

Antallet af kursusdage (en person på en dags kursus) har for Efteruddannelsen, Præstehøjskolen og Folkekirkens Pædagogiske Institut i 1998 udgjort 5541, hvortil kommer, særligt for Folkekirkens Pædagogiske Instituts vedkommende, et stort antal foredrag i præstekonventer, stiftsmøder, menighedsrådsforeninger, instruktionsmøder m.v.

For Efteruddannelsens vedkommende har i alt 28% af de pr. 1. januar 1998 ansatte præster været gennem Efteruddannelsen. Dette betyder også, at ca. hver fjerde præst er ansat efter september 1992, hvor undervisningen på Efteruddannelsen startede. Der er dog en vis variation mellem stifterne.

Tabellerne for Præstehøjskolen har ministeriet opdelt efter de fag, som er anført i formålsbestemmelsen for Præstehøjskolen. Denne opdeling er efter Præstehøjskolens opfattelse vanskelig, fordi det tilstræbes at integrere fagene, men en samlet opgørelse over de 3 fagområder fremgår da også af den første tabel i bilag 9. Sammenlagt har ca. hver 5. præst været på kursus på Præstehøjskolen i 1998. Der skal i denne forbindelse henvises til Præstehøjskolens eget statistiske materiale i Præstehøjskolens selvevaluering, jf. bilag 13, herunder særligt opgørelsen over hyppighed og aldersfordeling.

Opgørelse over antal kursusdage for præster og hjælpepræster på Folkekirkens Pædagogiske Institut viser kun en del af deltagermængden, fordi FPI også uddanner undervisere i folkekirkelig virksomhed og fri folkeoplysning, herunder ledere og medarbejdere i det frivillige kirkelige børne- og ungdomsarbejde.

2. 1. Biskoppernes syn på de nuværende uddannelser.

Efter interviewrunden kan Evalueringsudvalget fastslå, at biskopperne som udgangspunkt er tilfredse med de nuværende uddannelser, og at der ikke kan peges på et stort og uomgængeligt behov for en fuldstændig ændring og omorganisering af området. Biskopperne peger på nogle områder, hvor der er behov for nogle justeringer, særligt vedrørende de enkelte uddannelsers indbyrdes sammenhæng.

2. 1. 1. Den teologiske kandidatuddannelse.

Som udgangspunkt finder biskopperne i lighed med evalueringsrapporten for teologiuddannelserne, at den teologiske kandidateksamen er grundlæggende god. Det er vigtigt med en grundig faglig teologisk uddannelse, uden at de klassiske fag svækkes. Det er væsentligt, at de studerende får en kandidatuddannelse, som bevarer sin karakter af grunduddannelse, og som dækker de basale områder, herunder også uddannelsen i hebraisk og græsk.

Fagsammensætningen holder stadig, da der ikke er nogle overflødige fag, men der er for lidt tid til de traditionelle fag, og der er endog enkelte, der mener, at der er en del fag, som der ikke er plads til, fx tværfaglige fag som sociologi, som er vigtige, fordi de studerende får indblik i, hvordan samfundet fungerer.

I øvrigt er det en almen problematik, som også gør sig gældende indenfor andre fagområder på universiteterne, at udgangspunktet hos de studerende er en for ringe almen dannelse, og for de teologistuderendes vedkommende en beskedent kirkelig viden og erfaring.

Der er en opfattelse af, at de studerende ikke sætter sig ned og overvejer deres fag, og de får derved

ikke en teologisk profil. Det foreslås, at der ved studiestart sker en indføring i det teologiske rum med obligatoriske indledningsforelæsninger for de studerende som en forsmag på, hvad studiet indeholder.

Med hensyn til det faglige niveau er der blandt nogle af biskopperne den opfattelse, at uddannelsen er for tematiseret og indeholder for mange skriftlige opgaver i emner, der burde være fritidslæsning. Specialerne kan derfor komme til at omfatte for små og for specialiserede emner.

Der savnes en mere sammenhængende uddannelse i Gl. og Ny Testamente med henblik på fortolkning og formidling. Der er for lang afstand mellem universitetets teologi og praksis i forbindelse med prædiken og undervisning.

Formidlingsaspektet bør udbygges. I Praktisk Teologi på universitetet mangler der undervisning i den mundtlige formidling, og de færdige kandidater bør kunne formulere sig mere forståeligt. Indførelse af mundtlige eksaminer og mundtlige øvelsesformer vil i denne henseende være en fordel som en skærpelse af den mundtlige fremstilling.

2.1.2. Pastorseminarierne

Interessen for den praktiske uddannelse har været stigende i de senere år, og det er indtrykket fra interviewrunden med biskopperne, at de stort set er meget tilfredse med undervisningen. De har dog næsten alle et ønske om, at uddannelserne på henholdsvis universiteterne, pastorseminarierne og Efteruddannelsen samordnes i langt højere grad end nu, hvilket er sammenfaldende med de anbefalinger, som er fremkommet i evalueringsrapporten for det teologiske studium, idet rapporten lægger vægt på, at der opretholdes en stadig dialog mellem universitet og folkekirkens uddannelsesinstitutioner. På denne baggrund er det vigtigt at notere, at biskopperne er enige i dette synspunkt.

Der er flere forslag til, hvorledes dette vil kunne organiseres og medvirke til at gøre kirken synlig i uddannelsen, udveksling af lærere uddannelserne imellem, forelæsningsrækker undervejs i teologistudiet, hvor de studerende kan se den teologiske uddannelse i et praktisk perspektiv, sammenlægning af pastorseminarierne og Efteruddannelsen, hvor en del af den første ansættelsestid som præst kunne være en slags praktik, således at underviserne på pastorseminarierne kunne møde de unge præster med henblik på efterkritik.

Begge pastorseminarier har i en periode, hvor der meldte sig mange studerende, benyttet disse perioder til at tilrettelægge nogle forsøgsordninger med udvidet praktik.

Ved disse forsøgsordninger søgte pastorseminarierne at lade noget af undervisningen foregå lokalt, idet de studerende tilbragte længere tid i praktiksognene, hvor de deltog i præstens daglige arbejde og med vejledning af en praktikpræst. Den nuværende praktikperiode for begge pastorseminarier er nu fastsat til 2 gange 2 uger.

På baggrund af disse forsøg med en længere praktikperiode var et af de spørgsmål, som Det Interne Evalueringsudvalg bad biskopperne om at overveje, om man kunne forestille sig, at en større del af uddannelsen på pastorseminarierne blev henlagt til en praktikordning med udvalgte sognepræster i lighed med de forsøg, som i de senere semestre har været gennemført på begge pastorseminarier.

Praktikperiodens længde har været et punkt, som længe har været debatteret, og biskopperne har da også en divergerende opfattelse af, om praktikperioden er passende eller ej.

Flere biskopper går ind for udvidet praktik i forhold til nu, fordi de kommende præster har behov for at komme ud i praktik, bl. a. fordi de kun har et overfladisk kendskab til det kirkelige miljø. Enkelte henviser til den praksis, der er etableret i Tyskland med længerevarende lønnet praktik og med begrænset ordination, således at uddannelsen foregår dels på pastoralseminarierne og dels i praktik-sognet, eventuelt efterfulgt af en evaluering af deres egnethed som præster. Det er vigtigt, at praktikken er struktureret, således at der også ind imellem gennemgås mere teori.

Andre mener, at den nuværende praktikperiode er passende, mens en enkelt finder, at praktikken kan være problematisk, idet velfungerende praktik forudsætter, at den pågældende praktikpræst har en holdning og en arbejdsform, som de studerende accepterer.

Enkelte savner lidt mere tværfaglighed i uddannelsen fx ved at en del af praktikperioden tilbringes på en institution. Samarbejdet mellem præst og organist kunne også bedres ved mere tværfaglighed i begge uddannelser. Uddannelse om ledelse og samarbejde set i forhold til sogn, menighedsråd og øvrige ansatte er yderligere et af de emner, der savnes.

Generelt er der en meget positiv vurdering af pastoralseminarierne blandt biskopperne, hvor undervisningen anses for at være god, og hvor de flere fastansatte lærere har højnet standarden. Der er et godt studiemiljø, hvor de studerende fra forskellige kirkelige retninger bliver blandet.

2.1.3. Efteruddannelsen

Biskopperne har ligeledes et positivt syn på Efteruddannelsen, hvor det netværk og den erfaringsudveksling, der skabes på de enkelte hold, anses for at være meget værdifuldt. Det er nyttigt, at de enkelte kurser er landsdækkende sammensat, og at forskellige kirkesyn mødes på holdene. Men præsternes opfattelse er naturligvis farvet af, hvordan deres eget hold fungerer.

Det er vigtigt, at kurserne er obligatoriske af hensyn til den frihed, det medfører overfor familie og menighedsråd.

Efteruddannelsen kan efter flere biskoppers opfattelse forkortes til 3 ugekurser, fordi de unge præster i det 4. år, hvor det sidste ugekursus ligger, er integreret i det præstelige fællesskab i provstiet. Der er en tendens til, at provstiet mere og mere anses for at være en fælles arbejdsplads, hvilket medfører, at provstifællesskabet præsterne imellem kommer til at betyde mere.

Efteruddannelsen er opbygget med tematiseret undervisning, hvilket kan gå ud over fagsammensætningen.

Det anbefales, at der knyttes et tættere samarbejde mellem Efteruddannelsen og Folkekirkens Pædagogiske Institut (FPI) om pædagogikken, fordi religionspædagogikken er stærkt savnet som fag. Konfirmandundervisning og pædagogik bør prioriteres meget højt. Samarbejdet kunne bestå i, at lærerne på FPI tillige underviser mere på Efteruddannelsen.

Som ovenfor nævnt under kap. 2.1.2., er der et udbredt ønske om, at universiteterne, pastoralseminarierne og Efteruddannelsen udbygger samarbejdet.

Det foreslås i øvrigt, at IT-teknologien i langt højere grad end nu tages i brug, således at der er et færdigt Edb-netværk til brug for kursisterne efter endt kursus, som de efterfølgende kan benytte til at opretholde kontakten.

2.1.4. Uddannelsesinstitutionerne i Løgumkloster – Præstehøjskolen og Folkekirkens Pædagogiske Institut.

Præstehøjskolen afholder bl. a. lange studiekurser af 3-4 ugers varighed. Søgningen til disse lange kurser har ikke været tilfredsstillende i den senere tid, hvilket formodentlig skyldes, at tiden ikke længere er til kurser, hvor præster skal være hjemmefra så længe. Dette er et synspunkt, som mange af biskopperne deler. Præstehøjskolen har allerede nu foretaget ændringer, således at der er færre af de lange studiekurser og flere af de kortere.

Et ophold på Præstehøjskolen opbygger gode netværk, fordi kurserne vælges ud fra interesse, og mange er glade for de teologisk brede emner.

Det er opfattelsen, at Præstehøjskolen i stedet for de lange studiekurser skal afholde korte kurser og gerne decentrale kurser, der er rekvireret af det enkelte stift. Præstehøjskolen har derudover en opgave som konsulent for stifterne og derved også som garant for det faglige niveau. Præstehøjskolen forestår uddannelse af specialpræster fx døvepræster, og har for nylig sammen med Efteruddannelsen afholdt kurser for provster.

Præstehøjskolen har i den senere tid afholdt kurser for alle præster i et provsti, og disse kurser har været en stor succes og er meget eftertragtede. De kan dog skabe problemer med hensyn til betjeningen af menighederne for de få præster, der under kurserne er tilbage i provstiet.

I 1995 blev der oprettet et lektorat i sjælesorg på Præstehøjskolen. Det var tanken, at der skulle opbygges en dansk model for sjælesorg, idet de eneste andre muligheder for at studere emnet var i udlandet. En del af biskopperne har den opfattelse, at lektoratet i for høj grad har fået en drejning mod det psykologiske og terapeutiske, og at det måske er et spørgsmål, om det overhovedet er muligt at lære sjælesorg på kursus. Hertil kommer, at det nok er for ensidigt indenfor så lille en institution at have en hel stilling med kun ét arbejdsområde.

På den anden side har institutionspræsterne været tilfredse med oprettelsen af lektoratet.

Folkekirkens Pædagogiske Institut har en god kontakt til stiftscentraler m.v.. Der er gode emner, og godt med tværfaglighed, og det ses gerne, at FPI afholder flere decentrale kurser. Enkelte biskopper finder, at der er en svingende kvalitet, men at pædagogik er en metode, som det er utroligt svært at undervise i.

Der er flere biskopper, der finder, at studiemiljøet i Løgumkloster ikke er så vigtigt mere, og at man i stedet for biblioteket i Løgumkloster i fremtiden mere vil bruge amtscentralerne og Det kongelige Bibliotek. Det bør tillige overvejes, om beliggenheden er en hindring for at tiltrække eksterne lærere og undervisere til enkeltstående foredrag.

Størsteparten af biskopperne mener, at det vil være en helt naturlig ting at sammenlægge Præstehøjskolen og Folkekirkens Pædagogiske Institut til én institution. Det giver et lidt flimrende billede overfor omverdenen, at der er to institutioner så tæt på hinanden, og det har været svært at skelne de to institutioners profil fra hinanden. Hver for sig er institutionerne for små, og ved sammenlægning får man også en samlet planlægning og måske derved bedre udnyttelse af ressourcerne.

2. 2. Efteruddannelse i de enkelte stifter

2.2.1. Den nuværende aktivitet i stifterne.

Der er forskel stifterne imellem på, hvorledes efteruddannelsen i stiftet er tilrettelagt. Flere stifter holder flere dages stiftspræstemøde med god deltagelse med forskellige emner og med interne og eksterne undervisere. Der holdes endagskurser på stifts- eller provstiplan, gerne således at der holdes en dag af 2-3 gange. Denne type kurser er der ønske om at udbygge med deltagelse fra uddannelsesinstitutionerne i Løgumkloster eller fra universiteterne.

Der afholdes almindelig teologisk kursusvirksomhed med en række kursuseftermiddage forår og efterår efterfulgt af et 2-dages internatkursus.

Der er således allerede en mangfoldighed af forskellige kursustilbud i det enkelte stift.

Der er delte meninger om, hvorvidt supervisionsgrupperne fungerer godt eller ej. Supervisionsgrupper er grupper, der under vejledning dyrker et specielt emne, fx sjælesorg eller konfirmandundervisning, og som er startet som kurser på Præstehøjskolen og Folkekirkens Pædagogiske Institut. Nogle biskopper mener, at supervision bør begrænses til det enkelte provsti, og supervisor bør være udvalgt af provst og biskop.

Umiddelbart inden samtalen med hver biskop sendte udvalget et oplæg vedrørende evaluering af uddannelserne. Oplægget var tænkt som en huskeliste til støtte under selve samtalen. Et af spørgsmålene var, om der er konkrete projekter i stiftet med samarbejde mellem folkekirken og andre. Det kan være skole-kirke samarbejde, eller studiekredse og lign. med tværfaglige oplæg.

Skole-kirke samarbejde fungerer i nogle stifter meget godt og i et enkelt stift er der gjort et imponerende arbejde, som efter biskoppens mening burde samles op af Efteruddannelsen. I andre områder er der et velfungerende samarbejde mellem skole og kirke, men uden formel struktur. Det drejer sig især om de små sogne, hvor præsterne står meget til rådighed i skolerne.

Der har været afholdt tværfaglige dage om flygtningeproblematik ligesom arbejdet og den dermed medfølgende uddannelse i katastrofeberedskabet i høj grad fremmer det tværfaglige arbejde i stiftet.

Efteruddannelse i det enkelte stift finansieres hovedsagligt af de enkelte stiftsfonde, hvor der årligt bruges et sted mellem 20.000 kr. og 300.000 kr. Fra 1998 har der årligt været afsat ca. 10.000 kr. af fællesfonden pr. stift til stiftets egen decentrale uddannelse, men dette beløb rækker naturligvis ikke langt.

2.2.2 De fremtidige ønsker og behov.

Som det fremgår ovenfor under kap. 1.2.2. er de samlede årlige udgifter i 1998 til uddannelsesinstitutionerne 21 mill. kr. Dette beløb er budgetteret til institutionernes drift, hvilket medfører, at der er disponeret over beløbet. Der er derfor ikke for tiden mulighed for ud af det samlede budget at bevilge midler til decentral uddannelse i stifterne, medmindre pengene tages fra folkekirkens egne uddannelsesinstitutioner.

Et af spørgsmålene til biskopperne i Evalueringsudvalgets brev til biskopperne, jf. bilag 1 var om man kunne overveje den mulighed, at udgifterne til efteruddannelse omfordeles, således at der til

hver ansat præst afsættes et beløb til efteruddannelse, enten ved andre end de gængse efteruddannelsesinstitutioner eller til etablering af decentral efteruddannelse i stiftet.

En enkelt biskop mente, at hvis man lod pengene følge den enkelte præst, vil dette forudsætte, at der fastsættes klare kriterier for hvilke uddannelses tilbud, der kan være tale om. Men man kunne forestille sig, at det vil kunne udløse et efteruddannelses tilbud med jævne mellemrum, og at det er inspirerende for den enkelte præst selv at deltage i tilrettelæggelsen.

Det vil dog samtidig have den effekt, at det kan påvirke mulighederne for at opretholde ekspertviden på folkekirkens egne uddannelsesinstitutioner, hvis der kommer frit valg.

Heroverfor er der det synspunkt, at pengene hellere skal administreres af stiftet, således at der kan købes hele kurser fx af universiteterne. Alle stiftes præster vil derved få gavn af pengene.

På spørgsmålet om der er behov for udenlandsk efteruddannelse viste det sig, at det er forskelligt fra stift til stift, hvor stor interessen er for at kunne tilbyde efteruddannelse i udlandet. Nogle biskopper mener, at der er for ringe muligheder i dag for studieophold i udlandet. En peger på, at der med den opbygning, der nu finder sted i EU på uddannelsesområdet, skal der skabes bedre muligheder for præsterne til at komme til udlandet. Det foreslås, at der etableres et idékatalog over hvilke muligheder, der er for videreuddannelse af præster i udlandet, samt penge til at dække omkostningerne.

Et sådan idékatalog vil naturligt høre hjemme på en af institutionernes hjemmesider.

Flere biskopper efterlyser mulighed for at ansætte en præst, hvis stillingskvote indeholder tid til idéudvikling og uddannelsesplanlægning for stiftet og provstierne. Der er mange præster, som i forvejen er specialister på forskellige områder, og de kunne benyttes.

Enkelte biskopper vil gerne have indflydelse på hvilke præster, der tildeles studieorlov og til hvilke emner.

Endelig peger en biskop på muligheden af, at et større samarbejde med de andre uddannelser indenfor folkekirken vil medføre langt større respekt grupperne imellem og derved hindre iboende konflikter.

KAPITEL III

Uddannelsesinstitutionernes selvevalueringer

I forbindelse med at Det Interne Evalueringsudvalg gik i gang med at foretage en vurdering af folkekirkens uddannelsesinstitutioner for præster har rektorerne for de 5 uddannelsesinstitutioner udarbejdet en selvevaluering for de enkelte institutioner. Disse selvevalueringer indgår derfor i Evalueringsudvalgets rapport.

Selvevalueringerne er vedlagt rapporten som bilag 11-14.

Rapporterne har været fremlagt på møde mellem Den Permanente Arbejdsgruppe, biskopperne og Bestyrelsen for Folkekirkens Uddannelsesinstitutioner for Præster i december 1999, og har herudover været emne på et bestyrelsesseminar i begyndelsen af februar 2000.

Pastoralseminarierne anfører i bilag 11, at de stadig underviser på grundlag af erfaringer, som de studerende ikke har, og at de heller ikke underviser nok på baggrund af de erfaringer, som faktisk findes. Hvis pastoralseminarierne skal være effektive som indførende undervisning til præsteembedet, må undervisningen tilrettelægges på baggrund af løbende indsamlet viden om yngre præsters arbejde og arbejdsforhold. Her vil et tæt samarbejde med Efteruddannelsen være en fordel.

Der er en for spinkel fagudvikling blandt lærerne. Der burde være mulighed for, at lærere med samme undervisningsområde på henholdsvis Efteruddannelsen, pastoralseminarierne, Præstehøjskolen og i stifterne kan mødes til udveksling, oplæg og orientering. Det vil være ønskeligt at ansætte lærere til at have ansvar for et fagområde på flere af uddannelsesinstitutionerne. Der er behov for bedre koordination af den praktisk teologiske undervisning på uddannelsesinstitutionerne, således at det fastlægges hvilket stof, der skal undervises hvor.

Der savnes en bedre kontakt med universiteterne, og hvis dele af efteruddannelsen lægges i stifternes regi, rejser det også spørgsmål om lærernes faglige udvikling og tilknytning til et fagligt miljø.

Efteruddannelsen er i bilag 12 opmærksom på, at den sidste og 4. kursusuge måske burde ændres til et ekstra uddannelseskursus indenfor den første ansættelsestid, men det er betænkeligt med et øget fravær fra menigheden. Det 4. kursus giver netop Efteruddannelsen lejlighed til at frigøre sig fra det stramme program og inspirere kursisterne til egne studier.

Efteruddannelsen har i øvrigt nogle betænkeligheder ved forøgelse af den decentrale uddannelse i stifter, idet man skal være opmærksom på, at der er nogle praktiske vanskeligheder, herunder vanskeligheder med at finde lærerkræfter nok.

For Præstehøjskolens vedkommende, jf. bilag 13 vil det være naturligt, at der finder en sammenlægning sted af de 2 institutioner i Løgumkloster med en fælles ledelse og fælles administration, men således at der opretholdes forskellige afdelinger for at sikre, at den høje prioritering af undervisning for andre grupper end præster fastholdes og udbygges. En sammenlægning vil gøre det lettere at koordinere udnyttelsen af lærerkræfter, lokaler og kontorpersonale.

Med hensyn til stifternes efteruddannelse gør Præstehøjskolen samtidig opmærksom på, at der er behov for en fælles gennemtænkning af, hvilken efteruddannelse, der ligger bedst som internatkurser i Løgumkloster og hvilke, der ligger bedst i stiftsregi som enkeltdagskurser eller som studiekredsforløb.

De teologiske fakulteter har i den senere tid vist interesse for at tilbyde efteruddannelseskurser, for hvilke der skal betales kursusafgift. Det rejser et spørgsmål om fordeling af de eksisterende økonomiske midler, og om hvem der skal afgøre, hvilke kurser der er relevante for den enkelte præst. Præstehøjskolen foreslår, at der nedsættes et fælles udvalg for Præstehøjskolen og fakulteterne, der kunne styre det fælles udbud af kursustilbud.

Folkekirkens Pædagogiske Institut påpeger i bilag 14, at det ser ud til, at man ved de decentrale kurser og ved vejledningskurser når længere ud, også til dem, der ikke hører til de pædagogisk særligt interesserede. Rekruttering til kurser i dag sker alene ud fra det synspunkt, hvad præster og andre medarbejdere finder interessant og brugbart. Man kunne forestille sig, at man i fremtiden også stærkere vægtede det synspunkt, hvad arbejdsgiveren finder nødvendigt. Man kunne tænke sig, at f.eks. biskopper og provster tilskyndede folk til efteruddannelse og var med til at sørge for en bredere fordeling af kursusdage i provstier og stifter – ud fra en beregning om, hvor mange kursusdage der er til rådighed pr. stift eller provsti.

Instituttet påpeger yderligere, at det er særligt vigtigt for Instituttet, at samarbejde og koordinering med de decentrale udvalg, institutioner og konsulenter i stifterne fungerer. Instituttet har tilbudt en årlig studieuge til faglig erfaringsudveksling, studier og fælles projekter, men finder at det er nødvendigt med en stærkere koordinering mellem alle de forskellige efteruddannelsesinitiativer, således at udviklingsarbejdet kunne ske i Løgumkloster, men at den konkrete opfølgning og realisering af et projekt kunne ske i stifterne. Der bør skabes en mulighed for en stærkere koncentration om og prioritering af centrale opgaver indenfor religionspædagogisk studie- og projektarbejde.

Endelig gør Instituttet opmærksom på, at Præstehøjskolen og Instituttet i dag reelt fungerer som en enhed. Under forudsætning af at Instituttets specielle målgruppe - som ikke kun er præster - tilgodeses, vil det både fagligt og praktisk være en fordel, at samarbejdet styrkes med fælles ledelse og administration. En sådan integration vil også være mulig med andre af folkekirkens efteruddannelsesinstitutioner.

En anden løsning kunne være en intensivering af samarbejdet mellem institutionerne, så lærerkræfter efter en fast aftale bruges på de forskellige institutioner. På denne måde vil man få mere gavn af specialister indenfor de forskellige praktisk teologiske fagområder. En mulighed var fx, at Folkekirkens Pædagogiske Institut stod for kateketikundervisningen på pastoralseminarierne, muligvis som blokseminarier.

Som anført ovenfor har selvevalueringsrapporterne været drøftet på et bestyrelsesseminar. Det var særligt en drøftelse af en stærkere koordinering mellem efteruddannelsen og pastoralseminarierne, samt lærernes faglige udvikling, men hoveddrøftelsen koncentrerede sig om en bedre koordinering af den 2-strengede efteruddannelse – folkekirkens og fakulteternes.

KAPITEL IV

Udvalgets overvejelser og anbefalinger

1.1. Optakten til Det Interne Evalueringsudvalg

I november 1998 afgav forsknings- og undervisningsministrene en redegørelse til folketinget om de videregående uddannelsers institutionelle struktur. I redegørelsen blev det bl. a. peget på, at en strukturreform skulle skabe grundlag for, at der uddannes personer med nye tværgående fagkompetencer og/eller med kompetencer på tværs af den eksisterende arbejdsdeling på arbejdsmarkedet. Det var samtidig målsætningen, at der skulle skaffes bedre sammenhæng mellem uddannelser på forskellige niveauer og med efter- og videreuddannelser. Efter- og videreuddannelser burde kunne rette sig mod personer med forskellig uddannelsesmæssig baggrund.

Ved Kirkeministeriets udarbejdelse af et oplæg til ministeren om uddannelsernes situation, blev nogle af de forslag, som var nævnt i redegørelsen til en strukturreform, taget under overvejelse. Selvom der var tale om langt større og mere komplekse uddannelsesinstitutioner end folkekirkens, var der tanker, særligt om tværfaglighed i uddannelserne, som kunne indgå i arbejdet i et kommende udvalg.

Redegørelsens tanker er nu udmøntet i en række lovforslag fra Undervisningsministeriet, herunder bl. a. forslag til oprettelse af Danmarks Pædagogiske Universitet og forslag til etablering af sektor for Centre for Videregående Uddannelse (CVU'er).

Kirkeministeriets overvejelser gik ud på, om en evaluering af præsteuddannelserne ikke også burde omfatte de øvrige uddannelser af folkekirkens personale, idet der også inden for disse personalekategorier kan være behov for en revurdering af uddannelserne og en højere grad af tværfaglighed og decentral undervisning.

Det var et spørgsmål for ministeriet, om uddannelserne i deres nuværende form i tilstrækkelig grad støtter det teamwork, som er den arbejdsform, der er udbredt i folkekirken, og en mere tværfaglig struktur kunne derfor være at foretrække.

De ansatte på folkekirkens arbejdspladser kommer typisk fra hver sin faggruppe: en præst, en organist, en graver o.s.v. hver med sin uddannelsesmæssige baggrund. I det mindste sogn er der normalt en graver og en præst, og i det største kan op til en halv snes af de ansatte have forskellige uddannelser, og der vil normalt ikke være flere med samme uddannelse, men fx en organist og en kordegn osv. Dette medfører, at dagligdagen vil være anderledes end den, de ansatte lærer at kende under uddannelsen, hvor mange undervises i samme fag og forberedes til samme arbejde. Det daglige arbejde i folkekirken kan netop karakteriseres ved, at det er et samspil mellem mange, der alle har forskellige uddannelser, og som sammen i et teamwork skal skabe en helhed.

En afgørende forudsætning for at de ansatte i folkekirken kan fungerer som teamwork er, at der er samarbejdsånd og -vilje tilstede, og også af den grund kan det være formålstjenligt at indføre tværfaglighed i uddannelserne.

Det er også et spørgsmål, om de nuværende uddannelser for kirkefunktionærer dækker behovet i folkekirken, eller om de bare er udtryk for vanetænkning, forstået på den måde at opdeling i faggrupper ikke nødvendigvis giver de optimale uddannelsesgrupper, da faggrænser i mange tilfælde er

uden betydning, og måske heller ikke er den mest rationelle opdeling for de små arbejdspladser, som folkekirken består af.

Samtidig er det klart, at folkekirkens uddannelsesinstitutioner hver for sig er for små til, at der kan skabes et egentligt forskningsmiljø. Dette førte til overvejelser om at danne et folkekirkeligt akademi, som ville kunne samle alle uddannelser og efteruddannelser under ét, fx med placering i den kommende Ørestad, men dog med opretholdelse af ganske få decentrale uddannelsessteder, fx et pastoralseminarium i Århus og en kirkemusikskole i Jylland.

Knyttet hertil kunne man forestille sig en lokal stiftsuddannelse for alle stillingskategorier i hvert stift under ledelse af biskoppen. Stiftsuddannelsen skulle varetage de dele af grunduddannelserne, der ville blive lagt ud decentralt og efter- og videreuddannelse, både den del der vil være obligatorisk og den frivillige, som det så ville være op til stiftet selv at beslutte.

Endelig fandt ministeriet, at det tillige burde overvejes om en reform af uddannelserne også burde omfatte spørgsmålet om uddannelsesstilbud for menighedsrådsmedlemmer.

Der har i mange år været peget på, at dette er et forsømt område. Fra Landsforeningens side og fra enkelte private kursusudbydere er der kursustilbud rettet mod menighedsrådsmedlemmer, men en bredere vifte af målrettet undervisning for folkevalgte, som den, der findes på Den Kommunale Højskole, eksisterer der ikke for menighedsrådsmedlemmer.

Etablering af sådanne kursustilbud i tilknytning til uddannelse og efteruddannelse for kirkens ansatte ville føre i retning af et kirkeligt akademi.

Et hovedproblem med den nuværende struktur er, at en vis overordnet ressourceplanlægning vanskeliggøres. Styringen af uddannelserne er i dag henlagt til:

- 1 bestyrelse for præsteuddannelserne
- 1 bestyrelse for Kirkemusikskolen i Vestervig
- 1 bestyrelse for Kirkemusikskolen i Løgumkloster
- 1 bestyrelse for Kirkemusikskolen på Sjælland
- 1 kursusudvalg for kordegneuddannelsen
- 1 kursusudvalg for gravergrunduddannelsen
- 1 arbejdsgruppe for kirketjeneruddannelsen.

Uddannelserne er tillige spredt på flere kontorer i Kirkeministeriet.

De samlede udgifter på uddannelser i folkekirken udgjorde i 1998 ca. 38.8 mill. kr. Hertil kommer uddannelsesudgifter for kurser, som menighedsrådene betaler over kirkekassen, samt de udgifter som stifterne afholder over stiftsfondene.

Forslaget søgte at imødekomme ønsket om en decentral efter- og videreuddannelse ved en geografisk spredning af uddannelsesstilbudene og et større uddannelses- og forskermiljø ved hovedinstitutionen samtidig med, at det også kunne give lærererne bedre udviklingsmuligheder.

Dette var det mest vidtgående af forslagene, og allerede på det tidspunkt hvor forslaget blev udarbejdet, var det sandsynligt, at tiden endnu ikke var inde til en sådan konstruktion.

Hertil kommer, at der i forbindelse med finanslovsforhandlingerne i efteråret 1999 blev indgået en aftale om en kommende reform af hele voksen- og efteruddannelsesområdet. Dette reformarbejde

vil formodentlig medføre, at der ikke kan tilrettelægges egentlige efteruddannelsesinitiativer på kirkefunktionærområdet, før indholdet af reformen er nærmere kendt.

Men de visioner, der lå bag forslaget om at oprette en hovedinstitution med decentrale stiftsvise uddannelser, bør dog stadig overvejes.

I oplægget til kirkeministeren foreslog ministeriet, at der blev foretaget nogle undersøgelser og analyser, inden et eventuelt udvalgsarbejde blev igangsat. Tidligere erfaring har vist, at et egentligt udvalg ikke altid er det ideelle organ til et sådant analysearbejde, idet udvalget nedsættes, hvorefter der går en del tid med at indsamle de oplysninger, der er nødvendige for udvalgets arbejde, og først herefter påbegyndes det egentlige udvalgsarbejde.

Ved at nedsætte et lille udvalg til at forberede reformarbejdet ville der tillige kunne skabes et bedre beslutningsgrundlag for sammensætning af det egentlige udvalg og for fastsættelse af kommissoriet.

Det Interne Evalueringsudvalg blev herefter nedsat med den opgave at forberede et eventuelt reformarbejde. Udvalget skulle foretage en række analyser og undersøgelser af uddannelsesområdet med henblik på at skabe et bedre grundlag for en vurdering af området. Evalueringsudvalget ville kunne udarbejde nogle målsætninger for reformen af præsteuddannelser i folkekirken.

4. 2. Erfaringerne med Uddannelsesloven af 1990.

I det store hele har konstruktionen med en overordnet bestyrelse fungeret godt med mulighed for en smidig og decentral administration af uddannelserne. Sekretariatsfunktionen for Bestyrelsen og for Den Permanente Arbejdsgruppe bliver varetaget af Kirkeministeriet, der ligeledes fastsætter løn- og ansættelsesvilkår m.v. for de ansatte ved uddannelsesinstitutionerne. Herudover er det Kirkeministeriet, der godkender uddannelsernes budgetter.

De 2 nye uddannelsesinstitutioner - Efteruddannelsen og Folkekirkens Pædagogiske Institut - har indfriet de forventninger, der var til uddannelserne ved deres oprettelse.

Efteruddannelsen, fordi den har levet op til ønsket om at skabe et netværk for nyansatte præster, og et sted, hvor man med ligesindede kan diskutere de problemer, som en nyansat altid kommer ud for. Til trods for den modstand, der i begyndelsen var mod Efteruddannelsen, fordi den er obligatorisk og en nyskabelse, så viser det sig, at en høj procent af deltagerne mener, at kurserne har givet dem ny inspiration til præstearbejdet.

Folkekirkens Pædagogiske Institut, fordi det har haft stor indflydelse på hele det kristendoms-pædagogiske område, og Instituttet har formået at skabe begyndelsen til en forskningsmæssig profil, samtidig med etablering af stiftscentraler for kristendomsundervisning og religionspædagogik.

De enkelte uddannelsesinstitutioner har været selvstændige enheder med hver sin rektor. Der har været et vist samarbejde institutionerne imellem, men der har været savnet mere tværfaglig undervisning, eller som det blev udtrykt på konferencen ”Fremtidens Præst” : at præster ikke tager på kurser med andre end præster. Andre kulturer skal læres sammen med andre faggrupper, fx socialrådgivere.

Den Permanente Arbejdsgruppe har i den senere tid ikke rigtigt haft nogen funktion, fordi der ikke synes at være behov for faglig rådgivning til ministeren udover den rådgivning, som Bestyrelsen for Uddannelsesinstitutionerne giver. Udvalget har stort set kun været brugt - udover tidligere vurdering af ansøgninger til præsternes studieorlov - ved bedømmelser i forbindelse med ansættelse af

faste lærere og rektorer ved institutionerne, og i de tilfælde kan der ligeså godt nedsættes et ad hoc bedømmelsesudvalg.

Som anført under pkt. 2. 1. 4. har Præstehøjskolen ikke i den senere tid haft en tilfredsstillende søgning til deres mere traditionelle lange kurser, men derimod har god søgning til de nyere kursusformer.

Indførelse af studieorloven for præster og statslig uddannelsesorlov har givet nye muligheder for et pusterum for den enkelte, som de lange kurser på Præstehøjskolen sikkert tidligere har været brugt til. Yderligere er Efteruddannelsen og Folkekirkens Pædagogiske Institut med til at forøge det samlede udbud.

Sidst men ikke mindst er de teologiske fakulteter begyndt at oprette efteruddannelseskurser for præster, hvor indholdet af kurserne ligner det som udbydes fra Præstehøjskolen og Folkekirkens Pædagogiske Institut. Der kan her stilles det meget relevante spørgsmål, om der overhovedet er nok kursister til de forøgede efteruddannelsestilbud.

4. 3. Udvalgets anbefalinger.

Et af spørgsmålene i det brev, jf. bilag 7, som udvalget sendte til biskopperne inden interviewrunden, var formuleret på baggrund af de overvejelser, som Kirkeministeriet havde haft inden Det Interne Evalueringsudvalg blev nedsat. Spørgsmål var formuleret således:

”Endelig kunne man forestille sig en sammenlægning af folkekirkens uddannelser for præster og for kirkefunktionærer i en samlet institution. Denne løsning ville skabe bedre mulighed for tværfaglighed i uddannelserne, ligesom der vil være mulighed for at skabe et egentligt forskningsmiljø. Samtidig kunne det tænkes, at det måske også ville medføre en bedre udnyttelse af de økonomiske ressourcer, der anvendes til uddannelse af ansatte i folkekirken.”

Der var ikke speciel respons på dette spørgsmål, hvilket har bestyrket udvalget i, at tiden til en egentlig ændring af den nuværende konstruktion endnu ikke er inde.

Efter at have gennemgået uddannelserne med biskopperne og efter at uddannelsesinstitutionernes selvevalueringer har været behandlet på et bestyrelsesseminar kan Evalueringsudvalget fremsætte følgende forslag til ændringer og moderniseringer af den nuværende struktur:

- Sammenlægning af Præstehøjskolen med Folkekirkens Pædagogiske Institut, og nedlæggelse af den nuværende rektorstilling ved Præstehøjskolen. Navnet Præstehøjskolen bibeholdes, men dog således at der opretholdes en struktur, der sikrer varetagelse af det særlige religionspædagogiske virke og undervisning af andre end præster
- Organisatorisk sammenlægning af pastoralseminarierne med Efteruddannelsen
- Ændring af Efteruddannelsen, således at den 4. kursusuge nedlægges, og de frigjorte ressourcer anvendes til decentral uddannelse i stifterne
- Ændring af ansættelsesproceduren for fremtidige lektorer, således at de for fremtiden ansættes af rektor efter indstilling fra Den Permanente Arbejdsgruppe, og således at de ansættes til undervisning på samtlige uddannelser. Åremålsansættelse fastholdes, og kun undtagelsesvis bør åremålsansættelser forlænges

- Ændring af Den Permanente Arbejdsgruppes sammensætning og opgaver, således at den kommer til at bestå af rektorerne, repræsentanter for de teologiske fakulteter samt eksperter udefra, med en af rektorerne som formand på skift. Derved undgås personsammenfald med Bestyrelsen og den faglige kompetence i arbejdsgruppen styrkes
- Samarbejdet med universiteterne udbygges ved fremtidig løbende dialog, herunder samarbejde om fastlæggelse af fælles undervisningsforløb, fx ved uddannelse på universitet kombineret med internatkurser på folkekirkens uddannelsesinstitutioner
- Den Permanente Arbejdsgruppe pålægges opgaver med at tilrettelægge vidensudvikling indenfor de enkelte fagområder, herunder koordination af undervisningen på universiteterne og uddannelsesinstitutionerne
- Af hensyn til den decentrale uddannelse i stifterne skal samarbejdet mellem uddannelserne og biskopperne/stifterne udbygges, fx ved at biskopperne modtager udkast til kursus- og undervisningsplaner til brug for planlægning af uddannelsesaktiviteten i stiftet, samt en løbende erfaringsudveksling om de forskellige efteruddannelsesinitiativer i stifterne
- En rammebeskæring af den økonomiske ramme for uddannelsesinstitutionerne til brug for decentral efteruddannelse i stifterne i et omfang af ca. 100.000 –150.000 kr. pr. stift.
- Udnyttelse af IT, herunder Kirkenettet, til uddannelsesformål, samt til kommunikation fra uddannelsesinstitutionerne

Der er allerede nu planer om et seminar mellem biskopperne og uddannelserne.

For den del af den decentrale efteruddannelse i stifterne, som ikke kommer til at ligge i institutionernes regi, må der skaffes de nødvendige økonomiske ressourcer ved en omlægning. En del penge kan komme fra den nedlagte rektorstilling i Løgumkloster, men nedlæggelser skal til en vis grad kompenseres ved ansættelse af yderligere undervisere på timelønsbasis.

Nedlæggelse af den 4. og sidste kursusuge i Efteruddannelsen vil medføre en besparelse som sammen med den rammebeskæring, som er foreslået, kan anvendes til den decentrale undervisning i stifterne.

Endelig er der blevet peget på yderligere anvendelse af IT i uddannelsen. Efter indførelsen af Den Nye Kirkebog (DNK) har alle kirkebogsførende sognepræster nu adgang til Kirkenettet, samt en del yderligere præster, som menighedsrådet har sørget for adgang til. Disse nye teknologiske muligheder gør det muligt at nå ud til en større og bredere målgruppe, og særligt for områder, der som folkekirken er så geografisk spredt, er det naturligt at tage fjernundervisning via Kirkenettet ind som en ekstra mulighed. Samtidig bør man sikre, at præster, der deltager i samme kursus, forsynes med en liste over deltageres e-mail-adresser, med henblik på at deltagerne kan opretholde kontakten til de øvrige kursusdeltagere.

Det er nu 10 år siden loven om folkekirkens institutioner til uddannelse og efteruddannelse af præster blev vedtaget, og man må derfor forvente, at der er områder, som efterfølgende skal tilpasses. I denne periode er der sket en stor udvikling og forbedring af den folkekirkelige uddannelse, og udvalget har konstateret, at uddannelsernes omdømme er endog meget godt.

Udvalget har kun fundet behov for ændringer af en sådan karakter, som det er naturligt at finde efter så lang en periode, og der er tale om ændringer, som efter udvalgets opfattelse, hverken vil kræve en

lovreform eller en lovændring.

Som anført ovenfor blev Det Interne Evalueringsudvalg nedsat med den opgave at forberede et eventuelt reformarbejde og at foretage en række analyser og undersøgelser af uddannelsesområdet med henblik på at skabe et bedre grundlag for en vurdering. Evalueringsudvalget skulle udarbejde nogle målsætninger for reformen af præsteuddannelser i folkekirken.

Nedsættelse af et større udvalg eller en kommission skal have en opgave af en vis størrelse at tage på sig, og det er der ikke tale om her, men alene mindre justeringer af den nuværende model. Justeringer der er af udpræget faglig karakter.

Ændringer af en sådan karakter kan ikke berettige det forbrug af ressourcer – hverken i arbejdskraft eller i økonomiske udgifter – som følger med nedsættelse af et udvalg eller kommission, og der vil efter Evalueringsudvalgets opfattelse ikke på nuværende tidspunkt kunne komme et resultat ud af et sådan udvalgs- eller kommissionsarbejde, der svarer til anstrengelserne.

Det Interne Evalueringsudvalg skal derfor anbefale, at det overlades til Bestyrelsen for de Folkekirkelige Uddannelsesinstitutioner for Præster at foretage de ændringer og justeringer, der er nødvendige for at få den optimale udnyttelse af de ressourcer, der er afsat til uddannelse og efteruddannelse af præster i folkekirken.

BILAG

- Bilag 1 Lov nr. 309 af 16. maj 1990 om folkekirkens institutioner til uddannelse og efteruddannelse af præster.
- Bilag 2 Kirkeministeriets bekendtgørelse nr. 42 af 17. januar 1991 om styrelse af folkekirkens institutioner til uddannelse og efteruddannelse af præster.
- Bilag 3 Kirkeministeriets bekendtgørelse nr. 395 af 16. juni 1993 om efteruddannelse af nyansatte præster m.fl.
- Bilag 4 Kirkeministeriets bekendtgørelse nr. 396 af 16. juni 1993 om efteruddannelse på Præstehøjskolen.
- Bilag 5 Kirkeministeriets bekendtgørelse nr. 397 af 16. juni 1993 om uddannelse på pastoralseminarierne.
- Bilag 6 Kirkeministeriets bekendtgørelse nr. 398 af 16. juni 1993 om Folkekirkens Pædagogiske Institut.
- Bilag 7 Kirkeministeriets brev til biskopperne.
- Bilag 8 Præsternes Efteruddannelse. Opgørelse af kursusdage.
- Bilag 9 Præstehøjskolen. Opgørelse af kursusdage.
- Bilag 10 Folkekirkens Pædagogiske Institut. Opgørelse af kursusdage.
- Bilag 11 Evalueringsrapport vedrørende Pastoralseminarierne.
- Bilag 12 Evalueringsrapport vedrørende Præsternes Efteruddannelse.
- Bilag 13 Evalueringsrapport vedrørende Præstehøjskolen.
- Bilag 14 Evalueringsrapport vedrørende Folkekirkens Pædagogiske Institut.

Lov nr. 309 af 16. maj 1990

Lov om folkekirkens institutioner til uddannelse og efteruddannelse af præster

VI MARGRETHE DEN ANDEN, af Guds Nåde Danmarks Dronning, gør vitterligt:
Folketinget har vedtaget og Vi ved Vort samtykke stadfæstet følgende lov:

§ 1. Uddannelsesinstitutionernes formål er på videnskabeligt grundlag at give:

- 1) kommende præster i folkekirken en indførende pastoralteologisk uddannelse i præstens arbejdsområder,
- 2) præster i folkekirken en praktisk-teologisk efteruddannelse og
- 3) præster i folkekirken en almenteologisk efteruddannelse, herunder også en systematisk orientering i samfundsvidenskabelige, filosofiske, litterære og kunstneriske forhold med henblik på varetagelse af kirkens opgaver i det moderne samfund.

§ 2. Præster og teologiske kandidater samt teologiske studenter har adgang til at deltage i undervisningen efter kirkeministerens nærmere bestemmelse.

Stk. 2. Kirkeministeren kan bestemme, at uddannelsesinstitutionerne kan give undervisning til andre end de i stk. 1 nævnte personer.

§ 3. Kirkeministeren fastsætter efter indstilling af en af kirkeministeren nedsat permanent arbejdsgruppe vedrørende folkekirkens uddannelsesinstitutioner for præster nærmere regler om uddannelsens indhold og tilrettelæggelse.

§ 4. Uddannelsesinstitutionerne ledes af en fælles bestyrelse, beskikket for en 3-årig periode, bestående af:

1. En repræsentant for Kirkeministeriet.
2. To af landets biskopper, udpeget af kirkeministeren efter indstilling fra biskopperne.
3. To medlemmer udpeget af Den danske Præsteforening.
4. En repræsentant for Landsforeningen af Menighedsrådsmedlemmer.

Stk. 2. Uddannelsesinstitutionernes øverste ansvarlige daglige ledere deltager i bestyrelsens møder.

Stk. 3. Kirkeministeren fastsætter nærmere regler for uddannelsesinstitutionernes styrelse.

§ 5. Kirkeministeren ansætter øverste ansvarlige daglige ledere og faste lærere ved uddannelsesinstitutionerne efter indstilling fra bestyrelsen.

Stk. 2. Kirkeministeren fastsætter nærmere regler om ansættelsen.

§ 6. Udgifter ved uddannelsesinstitutionernes drift afholdes af fællesfonden; jf. lov om folkekirkens økonomi.

§ 7. Loven træder i kraft den 1. januar 1991. Samtidig ophæves lov nr. 257 af 26. maj 1976 om præstehøjskolen.

Givet på Christiansborg Slot, den 16. maj 1990

Under Vor Kongelige Hånd og Segl

I Dronningens Navn:

FREDERIK

Kronprins

/ Torben Rechendorff

Kirkeministeriets bekendtgørelse nr. 42 af 17. januar 1991

Bekendtgørelse om styrelse af folkekirkens institutioner til uddannelse og efteruddannelse af præster

I medfør af § 4 i lov nr. 309 af 16. maj 1990 om folkekirkens institutioner til uddannelse og efteruddannelse af præster fastsættes følgende:

Bestyrelsen

§ 1. Folkekirkens institutioner til uddannelse og efteruddannelse af præster ledes af en bestyrelse på 6 medlemmer. Bestyrelsen sammensættes af en repræsentant fra Kirkeministeriet, 2 af landets biskopper, udpeget af kirkeministeren efter indstilling fra biskopperne, 2 medlemmer udpeget af Den danske Præsteforening og 1 repræsentant for Landsforeningen af Menighedsrådsmedlemmer.

Stk. 2. Bestyrelsen beskikkes for 3 år. Genbeskikkelse kan finde sted.

Stk. 3. Hvis et medlem på grund af sygdom eller af den anden grund er forhindret i at deltage i bestyrelsens møder gennem længere tid udpeges en midlertidig repræsentant som medlem af bestyrelsen i fraværperioden.

Stk. 4. Kirkeministeren udpeger bestyrelsens formand og næstformand for beskikkelsesperioden.

Stk. 5. Bestyrelsen repræsenteres udadtil af formanden eller i dennes fravær af næstformanden.

Stk. 6. Bestyrelsens medlemmer modtager ikke honorar. Udgifter til rejser m.v. i institutionernes tjeneste godtgøres efter de for statens tjenestemænd fastsatte regler.

Bestyrelsens møder m.v.

§ 2. Bestyrelsens afgørelser træffer i møder,

der ledes af formanden eller i dennes forfald af næstformanden.

Stk. 2. Bestyrelsens beslutninger træffes ved simpel stemmeflerhed. I tilfælde af stemmelighed er formandens stemme afgørende.

§ 3. Bestyrelsen er beslutningsdygtig, når mindst 4 medlemmer er tilstede. Er færre medlemmer tilstede, kan der dog træffes afgørelse i sager, som ikke uden væsentlig ulempe kan afvente, at der træffes beslutning. Fraværende bestyrelsesmedlemmer skal dog i så fald så vidt muligt have lejlighed til at tilkendegive deres mening, forinden afgørelse træffes.

Stk. 2. En afgørelse, der er udsat på grund af manglende beslutningsdygtighed, kan afgøres i næste bestyrelsesmøde, selvom bestyrelsen ikke er beslutningsdygtig i henhold til stk. 1.

Stk. 3. I førstkommende bestyrelsesmøde aflægger formanden beretning om sager, der er afgjort efter stk. 1, 2. pkt., og stk. 2.

§ 4. Der afholdes bestyrelsesmøde hvert kvartal. Formanden bestemmer tid og sted for bestyrelsesmøderne og fastsætter dagsordenen for møderne. På dagsordenen skal optages indkomne forslag fra bestyrelsesmedlemmerne og fra Kirkeministeriet.

Stk. 2. Bestyrelsesmøderne skal indkaldes med mindst 14 dages varsel. Formanden kan dog indkalde til møde med kortere varsel, når der foreligger sager, der kræver hurtig afgørelse.

Stk. 3. Ekstraordinære møder afholdes, når formanden finder det nødvendigt, eller mindst 2 medlemmer begærer det.

Stk. 4. Formanden sørger for, at dagsorden og skriftligt materiale, der ønskes fremlagt på bestyrelsesmøderne, så vidt muligt er medlemmerne ihænde senest 7 dage før hvert møde.

Stk. 5. Bestyrelsens beslutninger indføres i en beslutningsprotokol, der efter hvert møde underskrives af de medlemmer, der har deltaget i mødet. Ethvert af disse medlemmer kan forlange sin afvigende mening kort tilført beslutningsprotokollen.

§ 5. Uddannelsesinstitutionernes øverste ansvarlige ledere overværer bestyrelsens møder og har ret til at deltage i forhandlingerne, medmindre bestyrelsens i det enkelte tilfælde træffer anden bestemmelse.

Stk. 2. Bestyrelsen træffer beslutning om, hvorvidt et medlem eller en leder har en sådan interesse i en sag, at den pågældende er udelukket fra at deltage i forhandling og afstemning i sagen. Et medlem eller en leder skal underrette bestyrelsen, hvis der foreligger forhold, der kan give anledning til tvivl om vedkommendes habilitet.

Bestyrelsens kompetence og virke

§ 6. Bestyrelsen forestår den overordnede ledelse af folkekirkens institutioner til uddannelse og efteruddannelse af præster.

Stk. 2. Bestyrelsen påser, at institutionerne lever op til kravet om undervisning på videnskabeligt niveau.

§ 7. Bestyrelsen nedsætter et institutionsudvalg for hver uddannelsesinstitution. Institutionsudvalgene deltager i den enkelte institutions daglige drift i samarbejde med institutionens øverste ansvarlige leder.

Stk. 2. Bestyrelsen fastsætter sammensætning af og forretningsorden for institutionsudvalgene.

§ 8. Bestyrelsen afgiver indstilling til kirkeministeren om ansættelse af institutionernes øverste ansvarlige ledere og fastansatte lærere.

Stk. 2. Inden indstilling afgives, indhenter bestyrelsen en udtalelse om ansøgernes faglige kvalifikationer fra den i henhold til § 3 i lov nr.

309 af 16. maj 1990 nedsatte permanente arbejdsgruppe.

Stk. 3. Andet personale ansættes af bestyrelsen eller efter bestyrelsens bestemmelse af institutionens øverste ansvarlige leder.

§ 9. Bestyrelsen afgiver indstilling til kirkeministeren om ændringer og ajourføringer af studieordningen for uddannelsesinstitutionerne efter indhentet udtalelse fra den i § 8, stk. 2, nævnte permanente arbejdsgruppe.

Budget og regnskab

§ 10. Udgifterne til uddannelsesinstitutionerne afholdes af fællesfonden.

§ 11. Bestyrelsen er budget- og regnskabsansvarlig.

Stk. 2. Bestyrelsen udarbejder forslag til budget for institutionernes samlede virksomhed. Budgettet indsendes senest den 1. april i året før budgetåret til Kirkeministeriet til godkendelse.

Stk. 3. Indenfor det af Kirkeministeriet godkendte budget fastlægger bestyrelsen rammerne for driften af den enkelte institution.

Stk. 4. Den øverste ansvarlige leder for hver enkelt institution er ansvarlig overfor bestyrelsen for overholdelse af det af bestyrelsen fastsatte budget.

Stk. 5. Med henblik på at opfylde de kontrolpligter, der påhviler bestyrelsen som budgetansvarlig, fremlægges der for hver institution opgørelser for den forløbne del af regnskabsåret. Fremleggelsen sker ved hvert af de kvartalsvise bestyrelsesmøder, jf. § 4. Institutionernes øverste ansvarlige ledere afgiver samtidig beretning om institutionens virksomhed i den forløbne periode.

§ 12. Regnskabsåret følger kalenderåret.

Stk. 2. Bestyrelsen indsender senest den 1. april et samlet årsregnskab for det forløbne regnskabsår til Kirkeministeriet til godkendelse.

§ 13. Bekendtgørelsen træder i kraft den 1. februar 1991.

Kirkeministeriet, den 17. januar 1991

TORBEN RECHENDORFF

/ Steffen Brunés

Bekendtgørelse om efteruddannelse af nyansatte præster m.v.

I medfør af § 2 og § 3 i lov nr. 309 af 16. maj 1990 om folkekirkens institutioner til uddannelse og efteruddannelse af præster og § 1, stk. 3, i lov nr. 310 af 16. maj 1990 om ansættelse i stillinger i folkekirken m.v. fastsættes:

Kapitel 1

Terminologi

§ 1. I denne bekendtgørelse anvendes udtrykkene »den permanente arbejdsgruppe« og »bestyrelsen« om den i §§ 3 og 4 i lov nr. 309 af 16. maj 1990 om folkekirkens institutioner til uddannelse og efteruddannelse af præster nævnte permanente arbejdsgruppe og bestyrelse vedrørende folkekirkens uddannelsesinstitutioner for præster. Udtrykket »institutionsudvalget« anvendes om det i § 7 i Kirkeministeriets bekendtgørelse nr. 42 af 17. januar 1991 om styrelse af folkekirkens institutioner til uddannelse og efteruddannelse af præster nævnte institutionsudvalg.

Kapitel 2

Efteruddannelsen af nyansatte præster

Uddannelsens formål

§ 2. Efteruddannelsens formål er på videnskabeligt grundlag at styrke nyansatte præsters forudsætninger for at varetage stillingen som præst i folkekirken.

Adgangsbetingelser

§ 3. Adgang til uddannelsen har:

- a) præster, der ansættes første gang som tjenestemænd i folkekirken,

- b) præster, der er ansat i fast hjælpepræstestilling.

Stk. 2. Bestyrelsen kan efter indstilling fra rektor give tilladelse til, at andre præster deltager i uddannelsen.

Uddannelsens indhold og omfang

§ 4. Efteruddannelsens kurser behandler følgende emner:

- a) den praktiske teologis fagområder samt administration og samarbejde,
b) de øvrige teologiske hoveddiscipliner, særligt med henblik på varetagelse af præstestillingen,
c) orientering om aktuelle kirkelige, kulturelle og samfundsmæssige forhold.

§ 5. Efteruddannelsens nærmere indhold og omfang fastsættes i en undervisningsplan, som godkendes af bestyrelsen efter indstilling fra den permanente arbejdsgruppe.

Stk. 2. Mindre ændringer i undervisningsplanen kan foretages af rektor efter forhandling med institutionsudvalget. Ændringerne meddeles bestyrelsen og den permanente arbejdsgruppe.

§ 6. Uddannelsen består af et kursusforløb på 4 internatkurser af 1 uges varighed inden for 5 år.

Uddannelsens tilrettelæggelse

§ 7. Nærmere tilrettelæggelse af undervisningen fastsættes i kursusplaner, der udarbejdes af rektor i samarbejde med institutionsudvalget. Kursusplanerne meddeles bestyrelsen. Samti-

dig sendes kursusplanerne til den permanente arbejdsgruppe til orientering.

Stk. 2. Kurserne tilrettelægges som internatkurser, hvor ugeforløbet danner en helhed.

Deltagelse i undervisningen

§ 8. De i § 3 stk. 1. pkt. a. nævnte præster skal inden for de første 5 år efter ansættelsen deltage i de i § 6 nævnte ugekurser.

Stk. 2. Kirkeministeren kan under særlige omstændigheder helt eller delvis dispensere fra kravet i stk. 1.

§ 9. Der er mødepligt til undervisningen. Rektor kan under særlige omstændigheder godkende fravær fra enkelte undervisningstimer.

Stk. 2. Kursusdeltagerne skal tage fast ophold på kursusstedet i kursusperioden.

Kapitel 3

Efteruddannelsen af provster

§ 10. Efteruddannelsen af provster har til formål at forberede provster til provstestillingens forskellige funktioner.

§ 11. Adgang til at deltage i kurserne har provster i folkekirken samt sagsbehandlere fra stiftsadministrationerne og ministeriet.

§ 12. Der afholdes normalt et provstekursus årligt, bestående af 2 internatkurser af hver 1 uges varighed.

Stk. 2. Kurserne tilrettelægges af rektor i samarbejde med et kursusudvalg for provster-nes efteruddannelse.

Kapitel 4

Andre bestemmelser

§ 13. Efteruddannelsen af nyansatte præster m.v. ledes af rektor. Rektor er ansvarlig over for bestyrelsen, som påser, at institutionen lever op til formålet om undervisning på videnskabeligt niveau, jf. § 2.

§ 14. Bestyrelsen kan fastsætte, at de i § 3, stk. 2, nævnte kursusdeltagere, helt eller delvis selv skal afholde udgifterne til ophold og undervisning, såfremt de ikke er ansat i folkekirken.

§ 15. Klager over rektors afgørelser i henhold til denne bekendtgørelse indgives til rektor. Hvis en klage ikke tages til følge, og klageren fastholder klagen, videresender rektor klagen til bestyrelsen, bilagt en udtalelse.

Stk. 2. Klager over bestyrelsens afgørelser i henhold til denne bekendtgørelse indgives til bestyrelsen. Hvis en klage ikke tages til følge, og klageren fastholder klagen, videresender bestyrelsen klagen til Kirkeministeriet, bilagt en udtalelse.

Stk. 3. Fristen for indgivelse af klager er 4 uger fra den dag, afgørelsen er meddelt den pågældende.

Ikrafttræden

§ 16. Bekendtgørelsen træder i kraft den 1. august 1993.

Stk. 2. Bestemmelsen i § 2 i Kirkeministeriets bekendtgørelse nr. 699 af 12. august 1992 ophæves.

Kirkeministeriet, den 16. juni 1993

A. O. ANDERSEN

/ Steffen Brunés

Bekendtgørelse om efteruddannelse på Præstehøjskolen

I medfør af § 2 og § 3 i lov nr. 309 af 16. maj 1990 om folkekirkens institutioner til uddannelse og efteruddannelse af præster fastsættes:

Terminologi

§ 1. I denne bekendtgørelse anvendes udtrykkene »den permanente arbejdsgruppe« og »bestyrelsen« om den i §§ 3 og 4 i lov nr. 309 af 16. maj 1990 om folkekirkens institutioner til uddannelse og efteruddannelse af præster nævnte permanente arbejdsgruppe og bestyrelse vedrørende folkekirkens uddannelsesinstitutioner for præster. Udtrykket »institutionsudvalg« anvendes om det i § 7 i Kirkeministeriets bekendtgørelse nr. 42 af 17. januar 1991 om styrelse af folkekirkens institutioner til uddannelse og efteruddannelse af præster nævnte institutionsudvalg.

Uddannelsens formål

§ 2. Præstehøjskolens formål er på videnskabeligt grundlag at give præster i folkekirken praktisk-teologisk og almenteologisk efteruddannelse, herunder også en systematisk orientering i samfundsvidenskabelige, filosofiske, litterære og kunstneriske forhold med henblik på varetagelse af kirkens opgaver i det moderne samfund.

Adgangsbetingelser

§ 3. Adgang til deltagelse i Præstehøjskolens kurser har præster i folkekirken.

Stk. 2. Rektor kan give adgang til deltagelse til andre præster og til andre, der indgår i et samarbejde med folkekirkens præster.

Uddannelsens indhold og tilrettelæggelse

§ 4. Undervisningens indhold:

- De klassisk teologiske fag: Nytestamentlig og gammeltestamentlig eksegesi, kirkehistorie og systematisk teologi.
- Praktisk-teologiske fag, eksempelvis: homiletik, kateketik, liturgik, hymnologi, sjælsorg, pastoralpsykologi og kirkeret.
- Orientering i samfundsvidenskabelige, filosofiske, litterære og kunstneriske emner.

Stk. 2. Nærmere regler om undervisningens indhold og tilrettelæggelse fastsættes i halvårslige kursusplaner, der udarbejdes af rektor i samarbejde med institutionsudvalget. Kursusplanerne meddeles bestyrelsen. Samtidig sendes kursusplanerne til den permanente arbejdsgruppe til orientering.

§ 5. Undervisningen på Præstehøjskolen tilrettelægges som internatundervisning, således at undervisningen og det daglige samvær mellem kursister og lærere danner en helhed. Deltagerne skal tage fast ophold på kursusstedet i kursusperioden og deltage i Præstehøjskolens daglige program og fællesarrangementer.

Stk. 2. Undervisningen meddeles på almene studiekurser af længere varighed, og på tema-kurser af kortere varighed. Der kan nedsættes arbejdsgrupper til løsning af særlige opgaver, afholdes seminarer for udpegede deltagere om særlige emner og gennemføres kursusrækker for præster med særlige uddannelsesbehov.

§ 6. Præstehøjskolen kan i særlige tilfælde tilrettelægge regionale kurser, selvstændigt eller i samarbejde med stifter, provstier m.fl. Kurserne kan tilrettelægges som dagskurser.

Andre bestemmelser

§ 7. Præstehøjskolen ledes af rektor. Rektor er ansvarlig overfor bestyrelsen, som påser, at institutionen lever op til sit formål om undervisning på videnskabeligt niveau, jf. § 2.

§ 8. Deltagelse i undervisningen og ophold på Præstehøjskolen er gratis for de i § 3, stk. 1 nævnte præster, dog således at disse refunderer Præstehøjskolen et beløb pr. døgn for kost efter Finansministeriets regler om fradrag i tjenestemænds løn for naturalydelse.

Stk. 2. Bestyrelsen kan fastsætte, at de i § 3, stk. 2, nævnte kursusedtagere helt eller delvis selv skal afholde udgifterne til ophold og undervisning.

§ 9. Rektor kan fastsætte, at udgifterne til ophold og undervisning ved regionale kurser, jf. § 6, helt eller delvis skal afholdes af kursusedtagerne selv.

§ 10. Klager over rektors afgørelser i henhold til denne bekendtgørelse indgives til rektor. Hvis en klage ikke tages til følge, og klageren fastholder klagen, videresender rektor klagen til bestyrelsen, bilagt en udtalelse.

Stk. 2. Klager over bestyrelsens afgørelser i henhold til denne bekendtgørelse indgives til bestyrelsen. Hvis en klage ikke tages til følge, og klageren fastholder klagen, videresender bestyrelsen klagen til Kirkeministeriet, bilagt en udtalelse.

Stk. 3. Fristen for indgivelse af klager er 4 uger fra den dag, afgørelsen er meddelt den pågældende.

Ikrafttræden

§ 11. Bekendtgørelsen træder i kraft den 1 august 1993.

Kirkeministeriet, den 16. juni 1993

A. O. ANDERSEN

/ Steffen Brunés

Kirkeministeriets bekendtgørelse nr. 397 af 16. juni 1993

Bekendtgørelse om uddannelse på pastoralseminarierne

I medfør af § 2 og § 3 i lov nr. 309 af 16. maj 1990 om folkekirkens institutioner til uddannelse og efteruddannelse af præster og § 1, stk. 3, i lov nr. 310 af 16. maj 1990 om ansættelse i stillinger i folkekirken m.v. fastsættes:

Terminologi

§ 1. I denne bekendtgørelse anvendes udtrykkene »den permanente arbejdsgruppe« og »bestyrelsen« om den i §§ 3 og 4 i lov nr. 309 af 16. maj 1990 om folkekirkens institutioner til uddannelse og efteruddannelse af præster nævnte permanente arbejdsgruppe og bestyrelse vedrørende folkekirkens uddannelsesinstitutioner for præster. Udtrykket »institutionsudvalg« anvendes om det i § 7 i Kirkeministeriets bekendtgørelse nr. 42 af 17. januar 1991 om styrelse af folkekirkens institutioner til uddannelse og efteruddannelse af præster nævnte institutionsudvalg.

Uddannelsens formål

§ 2. Det er pastoralseminariernes formål på videnskabeligt grundlag at give teologiske kandidater og studenter en pastoralteologisk videreuddannelse, som forbereder dem til at varetage en præstestilling i folkekirken.

Adgangsbetingelser

§ 3. Adgang til uddannelsen har teologiske kandidater og studerende i studiets sidste semester, samt efter kirkeministerens afgørelse andre, som forbereder sig til en præstegerning i folkekirken.

Stk. 2. I tilfælde af, at et meget stort antal studerende ansøger om optagelse, kan rektor ind-

føre adgangsbegrænsning i det pågældende semester.

Stk. 3. I det omfang undervisningskapaciteten tillader det, kan rektor optage teologiske studerende, der ikke opfylder betingelsen i stk. 1.

Stk. 4. Ved anvendelse af bestemmelserne i stk. 2 og stk. 3 har studerende, som har bestået flest prøver ved den teologiske kandidatuddannelse, fortrinsret.

Uddannelsens indhold og omfang

§ 4. Uddannelsen ved pastoralseminarierne finder sted inden for rammen af følgende fagområder: Homiletik, kateketik, liturgik, hymnologi, sjælesorg med psykiatri, dansk kirkekundskab, kirkeret, ministerialbogsføring, kirkemusik, kirkelig tale og læsning, messesang, individuel tale- og sangundervisning.

Stk. 2. Uddannelsen varer ialt 17 uger, svarende til et semester.

§ 5. Nærmere regler om undervisningens indhold og omfang fastsættes i en undervisningsplan, som godkendes af bestyrelsen efter indstilling fra den permanente arbejdsgruppe.

Stk. 2. Mindre ændringer i undervisningsplanen kan foretages af rektor efter forhandling med institutionsudvalget. Ændringerne meddeles bestyrelsen og den permanente arbejdsgruppe.

Deltagelse i undervisningen

§ 6. Der er mødepligt til undervisningen. Rektor kan efter omstændighederne godkende fravær fra enkelte undervisningstimer.

Attest for deltagelse i undervisningen

§ 7. Forinden ansættelse som præst i folkekirken i medfør af § 1, stk. 1, nr. 1, i lov nr. 310 af 16. maj 1990 om ansættelse i stillinger i folkekirken m.v. skal der fremlægges attest for deltagelse i pastoralseminariernes undervisning.

Stk. 2. Kirkeministeren kan under særlige omstændigheder helt eller delvis dispensere fra kravet i stk. 1. Fritagelse for undervisningen kan gøres betinget af, at ansøgeren underkaster sig en prøve i et opgivet pensum.

Stk. 3. Rektor kan efter udtalelse fra vedkommende faglærer fritage for undervisningen i ét eller to fag.

Andre bestemmelser

§ 8. Hvert pastoralseminarium ledes af en rektor. Rektor er ansvarlig over for bestyrelsen,

som påser, at institutionen lever op til sit formål om undervisning på videnskabeligt niveau, jf. § 2.

§ 9. Klager over rektors afgørelser i henhold til denne bekendtgørelse indgives til rektor. Hvis en klage ikke tages til følge, og klageren fastholder klagen, videresender rektor klagen til bestyrelsen, bilagt en udtalelse.

Stk. 2. Fristen for indgivelse af klager er 4 uger fra den dag, afgørelsen er meddelt den pågældende.

Ikrafttræden m.v.

§ 10. Bekendtgørelsen træder i kraft den 1. august 1993.

Stk. 2. Bestemmelsen i § 1 i Kirkeministeriets bekendtgørelse nr. 699 af 12. august 1992 ophæves.

Kirkeministeriet, den 16. juni 1993

A. O. ANDERSEN

/ Steffen Brunés

Bekendtgørelse om Folkekirkens Pædagogiske Institut

I medfør af § 2 og § 3 i lov nr. 309 af 16. maj 1990 om folkekirkens institutioner til uddannelse og efteruddannelse af præster fastsættes:

Terminologi

§ 1. I denne bekendtgørelse anvendes udtrykkene »den permanente arbejdsgruppe« og »bestyrelsen« om den i §§ 3 og 4 i lov nr. 309 af 16. maj 1990 om folkekirkens institutioner til uddannelse og efteruddannelse af præster nævnte permanente arbejdsgruppe og bestyrelse vedrørende folkekirkens uddannelsesinstitutioner for præster. Udtrykket »institutionsudvalget« anvendes om det i § 7 i Kirkeministeriets bekendtgørelse nr. 42 af 17. januar 1991 om styrelse af folkekirkens institutioner til uddannelse og efteruddannelse af præster nævnte institutionsudvalg.

Instituttets formål

§ 2. Folkekirkens Pædagogiske Institut har som formål at styrke pædagogisk virksomhed på folkekirkeligt grundlag.

Instituttets opgaver

- § 3. Instituttet skal på videnskabelig basis:
- arbejde systematisk-teologisk med pædagogik,
 - udvikle og formidle pædagogiske principper, metoder og hjælpemidler til brug i folkekirkelige sammenhænge,
 - uddanne og dygtiggøre undervisere i folkekirkelig virksomhed og fri folkeoplysning, herunder ledere og medarbejdere i det frivillige kirkelige børne- og ungdomsarbejde,

d) yde rådgivning og støtte i forbindelse med pædagogiske studieprojekter og initiativer til gavn for folkekirken,

Stk. 2. Instituttet fungerer som rådgivnings-, service- og koordineringsorgan for stiftsmateriale-samlinger.

Stk. 3. Instituttet samarbejder med beslægtede institutioner og organisationer i Danmark og understøtter folkekirkens kontakt med skoleverdenen. Instituttet varetager forbindelsen til beslægtet virksomhed på folkekirkens vegne, herunder de mellemkirkelige og internationale forbindelser på det pædagogiske område.

Stk. 4. Instituttet yder undervisning på Præstehøjskolen i et af bestyrelsen nærmere fastsat omfang.

§ 4. Instituttet kan enten selv eller i samarbejde med andre nedsætte projektgrupper til løsning af specifikke arbejdsopgaver inden for de i § 3 nævnte arbejdsområder.

Indhold og tilrettelæggelse

§ 5. Nærmere udformning af Instituttets opgaver fastsættes i programplaner, der udarbejdes af rektor i samarbejde med institutionsudvalget. Programplanerne meddeles bestyrelsen. Samtidig sendes programplanerne til den permanente arbejdsgruppe til orientering.

§ 6. Instituttet kan tilrettelægge undervisningen som egne kurser eller som kurser i samarbejde med interesserede grupper og institutioner.

§ 7. Kurserne kan tilrettelægges som internatkurser enten på Instituttets hjemsted eller

andetsteds, således at undervisningen og det daglige samvær imellem kursister og lærere danner en helhed.

Stk. 2. Ved internatundervisning skal deltagerne tage fast ophold på kursusstedet i kursusperioden og deltage i det daglige program og Institutets fællesarrangementer.

Adgangsbetingelser

§ 8. Adgang til deltagelse i Institutets undervisning har den i § 3, stk. 1, pkt. c, nævnte personkreds.

Stk. 2. Bestyrelsen kan efter indstilling fra rektor give adgang til andre end de i stk. 1 nævnte.

Stk. 3. Bestyrelsen kan fastsætte regler om fordeling af kursuspladser mellem de i § 3, stk. 1, pkt. c, nævnte grupper.

Andre bestemmelser

§ 9. Folkekirkens Pædagogiske Institut ledes af rektor. Rektor er ansvarlig overfor bestyrelsen, som påser, at Institutets opgaver udføres på videnskabeligt grundlag.

§ 10. Institutets undervisning i henhold til den i § 5 nævnte programplan er gratis.

Stk. 2. Undervisningsmaterialer og eventuelle udgifter til kost og logi betales ikke af Institutet, dog således at præster, ansat i folkekirken, ved internatundervisning alene refunderer instituttet et beløb pr. døgn for kost efter Finansministeriets regler om fradrag i tjenestemænds løn for naturalydelse.

§ 11. Klager over rektors afgørelser i henhold til denne bekendtgørelse indgives til rektor. Hvis en klage ikke tages til følge, og klageren fastholder klagen, videresender rektor klagen til bestyrelsen, bilagt en udtalelse.

Stk. 2. Klager over bestyrelsens afgørelser i henhold til denne bekendtgørelse indgives til bestyrelsen. Hvis en klage ikke tages til følge, og klageren fastholder klagen, videresender bestyrelsen klagen til Kirkeministeriet, bilagt en udtalelse.

Stk. 3. Fristen for indgivelse af klager er 4 uger fra den dag, afgørelsen er meddelt den pågældende.

Ikrafttræden

§ 12. Bekendtgørelsen træder i kraft den 1. august 1993.

Kirkeministeriet, den 16. juni 1993

A. O. ANDERSEN

/ Steffen Brunés

Kirkeministeriet

Frederiksholms Kanal 21, DK 1220 København K
Telefon: 33 92 33 90 Telefax: 33 92 39 13

Bilag 7

Dato:

J. nr. 0131-60/99
HL

Biskoppen over Stift

På konferencen "Fremtidens Præst" i september 1998 gav kirkeministeren tilsagn om, at der nedsættes et udvalg med den opgave at se nærmere på folkekirkens uddannelsesinstitutioner for præster. Vurderingen skal omfatte såvel strukturen som indholdet i de forskellige uddannelsesstilbud.

På konferencen blev der blandt andet peget på, at der er behov for yderligere decentral undervisning, fx som rekvireret kursusvirksomhed med uddannelsesinstitutionernes og stiftets egne lærere og på tværfaglighed i uddannelserne.

Til brug herfor har der i den senere tid været overvejelser i ministeriet om tilrettelæggelse af et sådant evalueringsarbejde. På baggrund af disse sonderinger har ministeren besluttet, at der nedsættes et mindre internt udvalg, der skal forberede et eventuelt reformarbejde.

Dette udvalg - Kirkeministeriets Interne Evalueringsudvalg - består af kontorchef Steffen Brunés, fm. Hanne Lett og kt.fm. Janne Holm, Kirkeministeriet.

Udvalget skal foretage en række analyser og undersøgelser af uddannelsesområdet med henblik på at skabe et bedre grundlag for en vurdering af området.

Udvalget har blandt flere fremgangsmåder fundet, at en mundtlig drøftelse med hver biskop om præsteuddannelserne vil være den mest hensigtsmæssige optakt til arbejdet.

Samtidig vil denne fremgangsmåde muliggøre en bredere drøftelse af forslag og ønsker til andre uddannelsesformer.

Til brug for disse drøftelser skal man derfor bede Dem om blandt andet overveje følgende:

A. Vedrørende grunduddannelse og pastoralseminarierne:

Den nuværende teologiske kandidatuddannelse, idet man dog skal henlede opmærksomheden på, at kandidatuddannelsen henhører under Undervisningsministeriet, og således ikke direkte kommer ind under et eventuelt reformarbejde.

Er uddannelsen på pastoralseminarierne for lang eller for kort? Er der specielle emner, der bør tages op eller udgå? Emner, der bør ligge før pastoralseminariet eller efter?

Man kunne forestille sig, at en større del af uddannelsen på pastoralseminarierne blev henlagt til en praktikordning under udvalgte sognepræster i lighed med de forsøg, der i de senere semestre har været gennemført på begge pastoralseminarier.

Erfaringer fra hisnøeksamenerne.

Danner den nuværende uddannelse alt i alt tilstrækkelig basis for det fremtidige arbejde?

B. Efteruddannelserne.

Inden mødet med de enkelte biskopper vil udvalget have foretaget en analyse af, hvilken efteruddannelse præsterne i de enkelte stifter har gennemgået. Analysen er alene tænkt som en vejledende orientering for den enkelte biskop og vil bestå i en opgørelse af, hvor mange præster i stiftet, der har gennemgået Præsternes Efteruddannelse, og hvor mange der har været på kurser på hhv. Præstehøjskolen og på Folkekirkens Pædagogiske Institut, og i hvilke emner.

Samtidig skal man bede Dem overveje, om der er behov for efteruddannelse i emner, som der ikke her i landet findes uddannelsesstilbud/muligheder for, således at det vil være formålstjenligt, at uddannelsen/efteruddannelsen foregår i udlandet.

Man kunne overveje den mulighed, at udgifterne til efteruddannelse omfordeles, således at der til hver ansat præst afsættes en beløb til efteruddannelse, enten ved andre end de gængse efteruddannelsesinstitutioner eller til etablering af decentral efteruddannelse i stiftet, gerne tværfagligt.

Den decentrale efteruddannelse kunne ske ved rekvireret undervisning fra andre institutioner eller ved samspil mellem folkekirkens uddannelsesinstitutioner og stiftets egne lærere/præster.

Endelig kunne man forestille sig en sammenlægning af folkekirkens uddannelser for præster og for kirkefunktionærer i en samlet institution. Denne løsning ville skabe bedre mulighed for tværfaglighed i uddannelserne, ligesom der vil være mulighed for at skabe et egentlig forskningsmilieu. Samtidig kunne det tænkes, at det måske også ville medføre en bedre udnyttelse af de økonomiske ressourcer, der anvendes til uddannelse af ansatte i folkekirken.

Ovenstående er alene ment som et foreløbigt idekatalog til drøftelserne.

Mødet i NN Stift er fastsat til _____, og forventes at ville tage et par timer.

Med venlig hilsen

**Præsternes Efteruddannelse
Opgørelse af personkursusdage**

Antal kursusdage for sogne- & hjælpepræster og konstituerede i perioden september 1992 - juni 1999

Stift	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	I alt
Københavns	60	85	130	125	180	155	145	105	985
DKU/DSH	0	10	15	15	15	10	0	0	65
Færøernes	5	5	5	15	15	20	15	10	90
Grønlands	0	0	0	0	5	5	0	0	10
Helsingør	65	105	115	140	130	135	145	105	940
Roskilde	40	100	145	185	225	230	250	110	1.285
Lolland-Falster	15	30	30	55	60	40	60	30	320
Fyens	35	75	80	135	130	110	115	75	755
Aalborg	35	85	130	175	185	190	170	85	1.055
Viborg	40	90	125	180	160	115	120	60	890
Århus	50	95	110	170	160	190	175	85	1.035
Ribe	25	55	75	100	120	100	110	60	645
Haderslev	30	60	80	105	85	80	95	50	585
I alt	400	795	1.040	1.400	1.470	1.380	1.400	775	8.660

Hvis en præst ved stillingskift under det fireårige kursusforløb er flyttet fra et stift til et andet, er vedkommende placeret i tilflytningsstiftet.

Der er ikke taget hensyn til de meget få tilfælde hvor en præst ikke har været til stede samtlige kursets 5 dage.

For 1999 er medtaget kursus 16d fra 14. til 18. juni, men ikke efterårets kurser.

Antal kursusdage for provster i perioden oktober 1993 - maj 1999

Stift	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	I alt
Københavns	10	10	0	20	5	10	10	65
DKU/DSH	5	5	0	0	0	0	0	10
Færøernes	0	0	0	10	0	0	0	10
Grønlands	0	0	0	0	20	0	0	20
Helsingør	0	0	0	5	10	20	0	35
Roskilde	5	5	20	10	0	0	5	45
Lolland-Falster	0	0	10	0	10	0	0	20
Fyens	10	10	15	10	0	10	5	60
Aalborg	5	10	35	10	0	25	0	85
Viborg	5	10	10	0	10	0	20	55
Århus	5	10	0	30	20	40	0	105
Ribe	10	15	15	0	20	0	0	60
Haderslev	5	10	15	10	10	0	0	50
I alt	60	85	120	105	105	105	40	620

Indeholder alene provsters kursusdeltagelse; deltagere fra stifter og ministeriet er ikke medregnet.

Præster & provster 400 855 1.125 1.520 1.575 1.485 1.505 815 9.280

Præsternes Efteruddannelse
Opgørelse af kursusedtagere

Antal kursusedtagende sogne- & hjælpepræster og konstituerede i perioden september 1992 - juni 1999

Stift	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	I alt
Københavns	12	17	26	25	36	31	29	21	197
DKU/DSH		2	3	3	3	2			13
Færøernes	1	1	1	3	3	4	3	2	18
Grønlands					1	1			2
Helsingør	13	21	23	28	26	27	29	21	188
Roskilde	8	20	29	37	45	46	50	22	257
Lolland-Falster	3	6	6	11	12	8	12	6	64
Fyens	7	15	16	27	26	22	23	15	151
Aalborg	7	17	26	35	37	38	34	17	211
Viborg	8	18	25	36	32	23	24	12	178
Århus	10	19	22	34	32	38	35	17	207
Ribe	5	11	15	20	24	20	22	12	129
Haderslev	6	12	16	21	17	16	19	10	117
I alt	80	159	208	280	294	276	280	155	1.732

Antal kursusedtagende provster i perioden oktober 1993 - maj 1999
(hvert ugekursus tæller med)

Stift	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	I alt
Københavns	2	2		4	1	2	2	13
DKU/DSH	1	1						2
Færøernes				2				2
Grønlands					4			4
Helsingør				1	2	4		7
Roskilde	1	1	4	2			1	9
Lolland-Falster			2		2			4
Fyens	2	2	3	2		2	1	12
Aalborg	1	2	7	2	0	5		17
Viborg	1	2	2		2		4	11
Århus	1	2		6	4	8		21
Ribe	2	3	3		4			12
Haderslev	1	2	3	2	2			10
I alt	12	17	24	21	21	21	8	124

Præster & provster 80 171 225 304 315 297 301 163 1.856

20. maj 1999/Birgit Zankel

Præsternes Efteruddannelse

Opgørelse af antal personer på ét eller flere kurser

Antal personer på kursus i perioden september 1992 - juni 1999

Stift	Præster	Provster	I alt	Provster KM-regi	I alt
Københavns	63	21% 8	71	2	73
DKU/DSH	4	1	5		5
Færøernes	5	22% 1	6		6
Grønlands	1	2	3		3
Helsingør	60	23% 4	64	6	70
Roskilde	85	34% 5	90	3	93
Lolland-Falster	22	34% 2	24	2	26
Fyens	49	26% 7	56		56
Aalborg	68	30% 9	77	2	79
Viborg	54	31% 8	62	2	64
Århus	70	25% 11	81	1	82
Ribe	40	23% 6	46	2	48
Haderslev	38	21% 5	43	1	44
I alt	559	28% 69	628	21	649

21. maj 1999/Birgit Zankel

Præstehøjskolen

Antal kursusdage for sogne- og hjælpepræster fordelt på stifter I alt (1, 2 og 3)							Antal præster på kursus i 1998 i procent af
Stift	1994	1995	1996	1997	1998	I alt	antal præster i stiftet i 1998
København	172	160	176	183	259	950	15,7
Færøerne	27	0	43	14	23	107	10,0
Helsingør	262	228	438	335	363	1.626	18,8
Roskilde	186	213	322	222	319	1.262	16,3
Lolland-Falster	48	10	65	73	55	251	14,1
Fyen	139	130	129	160	204	762	16,3
Aalborg	128	158	210	202	199	897	13,6
Viborg	189	119	135	173	187	803	15,8
Århus	319	210	386	322	355	1.592	20,0
Ribe	180	66	142	108	99	595	10,2
Haderslev	183	112	287	210	287	1.079	21,3
I alt	1.833	1.406	2.333	2.002	2.350	9.924	16,5

Antal kursusdage for sogne- og hjælpepræster fordelt på stifter I. Praktisk teologi							Antal præster på kursus i 1998 i procent af
Stift	1994	1995	1996	1997	1998	I alt	antal præster i stiftet i 1998
København	55	23	95	108	115	396	8,3
Færøerne	27	0	27	3	12	69	5,0
Helsingør	129	53	254	137	110	683	7,1
Roskilde	98	49	135	80	167	529	8,6
Lolland-Falster	37	5	24	35	11	112	3,1
Fyen	72	22	95	90	103	382	9,2
Aalborg	94	39	157	114	96	500	7,7
Viborg	79	36	97	135	119	466	9,9
Århus	140	76	236	204	166	822	11,1
Ribe	82	35	86	80	46	329	5,4
Haderslev	68	34	188	115	148	553	12,6
I alt	881	372	1.394	1.101	1.093	4.841	8,7

Antal kursusdage for sogne- og hjælpepræster fordelt på stifter							Antal præster på kursus i 1998 i procent af antal præster i stiftet i 1998
2. Almen teologi							
Stift	1994	1995	1996	1997	1998	I alt	
København	0	15	51	44	29	139	2,3
Færøerne	0	0	5	0	0	5	0,0
Helsingør	48	45	102	105	102	402	5,1
Roskilde	24	10	116	58	65	273	4,1
Lolland-Falster	0	0	41	38	24	103	6,3
Fyen	0	55	23	26	24	128	2,2
Aalborg	12	0	23	51	41	127	2,7
Viborg	12	25	23	22	53	135	4,1
Århus	24	20	54	44	76	218	4,4
Ribe	12	0	41	28	38	119	3,6
Haderslev	36	25	47	45	75	228	5,7
I alt	168	195	526	461	527	1.877	3,9

Antal kursusdage for sogne- og hjælpepræster fordelt på stifter							Antal præster på kursus i 1998 i procent af antal præster i stiftet i 1998
3. Kunst, litteratur, filosofi m.m.							
Stift	1994	1995	1996	1997	1998	I alt	
København	117	122	30	31	115	415	5,1
Færøerne	0	0	11	11	11	33	5,0
Helsingør	85	130	82	93	151	541	6,7
Roskilde	64	154	71	84	87	460	3,7
Lolland-Falster	11	5	0	0	20	36	4,7
Fyen	67	53	11	44	77	252	4,9
Aalborg	22	119	30	37	62	270	3,2
Viborg	98	58	15	16	15	202	1,8
Århus	155	114	96	74	113	552	4,4
Ribe	86	31	15	0	15	147	1,2
Haderslev	79	53	52	50	64	298	2,9
I alt	784	839	413	440	730	3.206	4,0

Antal kursusdage for sogne- og hjælpepræster fordelt på stifter							Antal præster på kursus i 1998 i procent af
4. Studiekurser							
Stift	1994	1995	1996	1997	1998	I alt	antal præster i stiftet i 1998
København	103	88	156	104	79	530	2,8
Færøerne	0	0	19	26	5	50	5,0
Helsingør	155	132	78	26	63	454	2,7
Roskilde	274	148	78	182	76	758	1,6
Lolland-Falster	0	0	19	26		45	1,6
Fyen	113	130	78	52	69	442	2,2
Aalborg	44	200	97	78	76	495	1,8
Viborg	68	70	116	52	165	471	9,9
Århus	88	166	130	104	119	607	3,3
Ribe	43	132	45	26	12	258	0,6
Haderslev	69	96	130	78	89	462	4,6
I alt	957	1.162	946	754	753	4.572	3,1

Antal kursusdage for sogne- og hjælpepræster fordelt på stifter							Antal præster på kursus i 1998 i procent af
5. Provstikurser							
Stift	1994	1995	1996	1997	1998	I alt	antal præster i stiftet i 1998
København	65					65	
Færøerne							
Helsingør			55			55	
Roskilde		70				70	
Lolland-Falster							
Fyen							
Aalborg				65		65	
Viborg							
Århus					55	55	4,1
Ribe				85		85	
Haderslev				65	60	125	6,9
I alt	65	70	55	215	115	520	1,2

Antal kursusdage for sogne- og hjælpepræster fordelt på stifter							Antal præster på kursus i 1998 i procent af antal præster i stiftet 1998
6. Stiftskurser							
Stift	1994	1995	1996	1997	1998	I alt	
København				17		17	
Færøerne							
Helsingør				40		40	
Roskilde					40	40	16,3
Lolland-Falster					21	21	32,8
Fyen					29	29	15,8
Aalborg			72			72	
Viborg				31		31	
Århus				45		45	
Ribe					28	28	16,8
Haderslev			49			49	
I alt			121	133	118	372	5,9

Folkekirkens Pædagogiske Institut

Antal kursusdage for sogne- og hjælpepræster fordelt på stifter							Antal præster i 1.1.1998
I alt	1994	1995	1996	1997	1998	I alt	
København	61	67	42	54	36	260	
Færøerne	5	-	-	3	39	47	1
Helsingør	34	55	28	25	56	198	
Roskilde	33	66	48	44	108	299	
Lolland-Falster	5	26	5	17	27	80	
Fyen	16	25	23	28	92	184	
Aalborg	28	44	55	83	99	309	
Viborg	34	50	42	23	106	255	
Århus	61	97	50	29	62	299	
Ribe	23	41	32	19	15	130	
Haderslev	20	24	44	67	60	215	
I alt	320	495	369	392	700	2276	



Pastoralseminariet i København

Evalueringsrapport vedr. Pastoralseminariet.

Forholdene for Pastoralseminariet i Århus og Pastoralseminariet i København er så ens, at vi har valgt at fremsende én rapport skrevet på baggrund af Pastoralseminariet i København, samt fremsende supplerende statistisk materiale fra Århus.

Historie

Med kgl. anordning af 1942 etableres Pastoralseminariet som en kursusinstitution, svarende til det, vi kender i dag. Indtil da dækkede betegnelsen over en "forstander", som skulle være en velrenommeret præst i byen, og hvis hovedopgave var at kommentere en prædiken, som de teologiske kandidater afleverede. Derudover arrangerede forstanderen lejlighedsvis forelæsninger på universitetet ved sig selv og andre.

Baggrunden for dannelsen af kursusinstitutionen – der indtil midten af 50'erne stadig holdt til i fakultetets lokaler – skal søges flere steder: 1) fakultetets legitimitet som ikke-kirkelig, videnskabelig uddannelsesinstitution ønskedes synliggjort gennem en "buffer", som blev Pastoralseminariet, 2) stigende bekymring for de studerendes manglende kirkelige forudsætninger, 3) ønske om at skabe dialog mellem repræsentanter for forskellige kirkelige retninger blandt de studerende med henblik på at uddanne præster, som kunne være for "hele sognet", 4) ønske om at styrke den kollegiale identitet.

1942-kurset var mindre end det nuværende (ca. 180 timer mod 325 pr. studerende pr. semester), fagene var de samme (bortset fra at der ikke blev undervist i Liturgik (!), men derimod i "Menighedens liv og vækst"), undervisningsformen nærmest "mesterbelæring", dvs. den erfarne præst fortæller om sine erfaringer.

Kurset kritiseres fra første dag i Præsteforeningens Blad. Kritikken går på to punkter: at det er obligatorisk og at der er mødepligt.

I 60'erne fik Pastoralseminariet egne lokaler i Helligåndshuset. I begyndelsen af 70'erne oprettedes en afdeling i Århus, stadig betjent af den samme forstander eller rektor. Først 1980 oprettes en afdelingslederstilling i København (rektor fra 1988). Siden 1989 har Pastoralseminariet i København haft til huse i Vartov.

Formål

Det er Pastoralseminariets formål på videnskabeligt grundlag at give kommende præster en indføring i præstens arbejdsområder ved at undervise i de pastoralteologiske hovedfag og færdighedsdiscipliner.

Pastoralseminariets kursus havde endnu i 80'erne karakter af at være *universitetstudiets praktisk-teologiske afslutning*, hvor de teologiske fag skulle relateres til kirkelig praksis. I

løbet af 90'erne har vi kunnet mærke en ændring i tolkningen af formålet, sådan at kurset i dag står tydeligere som *indledende uddannelse til præstearbejde*.

Som udtryk herfor optages i dag udelukkende teologiske kandidater, mens man tidligere kunne opleve, at halvdelen af kursisterne var stud.theol.'er.

Undervisning

Fagområderne er (anført efter størrelse):

Kirkekundskab (herunder Kirkeret, Pastorallære og Diakoni)

Liturgi med Hymnologi og Kirkemusik,

Homiletik

Sjælesorg med Psykiatri

Kateketik

Ministerialbogsføring.

Kirkelig retorik og sang (hertil Alexanderteknik), Messesang, Stemmetræning

Formen varierer. I hovedfagene anvendes stadig *forelæsninger* til at orientere om kirkelig praksis, praktisk-teologisk teori og systematisk-teologiske opsamlinger (modernitetsanalyse, nadverteologi, embedssyn etc.).

Dertil kommer *gruppeundervisning* efter arbejdsvejledningsmodeller og individuel undervisning. Ca. halvdelen af undervisningen foregår på små hold. *Temauger, ekskursioner*, indkaldte gæsterlærere bruges meget.

Derudover er der *fire ugers praktik* i sogne, samt løbende **konfirmandpraktik**.

Deltageropgaver indgår i alle fag i et omfang som svarer til 2 opgaver ugentlig.

Kursisterne holder desuden ugentlige gudstjenester.

Omfang: Kurset varer 17 uger, d.v.s. 13 uger + 4 ugers praktik.

2 ugers praktik indføres i 1986 ved en udvidelse af kurset på to uger.

4 ugers praktik indføres i 1994 gennem en afkorting af fagundervisningen.

Pr. kursist ydes der i

1999: 340 timers undervisning i løbet af et semester, imod

1992: 327 og

1982: 276

Liturgien tegner sig for den største del af udvidelsen.

Undervisningen er obligatorisk, der er mødepligt.

Undervisningen evalueres hvert semester efter metoder valgt af de studerende.

Overordnet får undervisningen en positiv modtagelse, hvad relevans og gennemførelse angår. Kritikken rettes ofte mod koordinationsproblemer, informationsmangel etc.

Lærerne:

Undervisningen varetages af rektor, lektor og ca. 15 timelærere og assistenter (varierer efter holdstørrelse), som hver dækker et fagområde. Assistenterne er således præster,

kordegne, organister, retorikere, sangpædagoger. Derudover indkaldes ca. 25 gæstelærere til arrangementer af forskellig varighed.

Undervisningen på Pastorseminariet konfronterer kursisterne i brændpunktet mellem deres teologiske faglighed og arbejds erfaring og deres personlige engagement, evner, holdninger og tro. Samtidig er de fleste kursister i en privatlivs-opbruds fase, som kan forstærke et pres.

Lærerne skal for deres del være indstillet på større medleven i institutionen og personligt/fagligt følgeskab med kursisterne, end man f.eks kender fra universitetet.

Det mærkes tydeligt, at lærerens ret til at fastholde kursisterne i brændpunktet består i vedkommendes faglige kompetence og erfaring. Derfor oplever vi, at lærerne i stigende grad forventes at være fagligt funderede på et niveau inden for deres fag, som nærmer sig universitetslærerens. Etableringen af Praktisk Teologi i fakulternes uddannelse virker i samme retning.

Vurdering:

Det er ingen naturlov, at der skal undervises på Pastorseminariet. Man kan sagtens forestille sig, at området eller dele deraf lægges ud til stifterne og andre kursusinstitutioner. Det er der blot ikke meget, der tyder på:

Pastorseminariets kursus er ret uanfægtet for tiden. Arbejdsvilkårene for debut-præster er ikke blevet lettere, de teologiske kandidaters kirkelige forudsætninger er ikke blevet meget bedre, og stemningen blandt kursisterne er tilmed ofte god. Pastorseminariet bliver næppe nedlagt - nu.

Formen kan forbedres. Mere tværgående, tematisk undervisning. Temauger/-dage om fortælling, elementarisering, vielse, begravelse, etc.

Praktikken har med de fire uger fundet et rimeligt leje. Forslag om at udvide praktikken, så hele kurset varer et år (Helge Baden Nielsen) eller til 6-8 måneder (ML) er indtil videre skrinlagt, men burde kunne tages op igen.

Kursets undervisningsdel kan næppe udvides, trods fagtrængsel og hurtigløb på visse områder. Alligevel befinder vi os på et maximum for, hvad der kan indlæres og indøves i en intensiv periode.

MEN...

- Pastorseminariet underviser stadig på grundlag af erfaringer, kandidaterne ikke har. Praktikordninger og undervisningsformer, hvor eleverne afprøver sig selv, kan kompensere for denne mangel i et vist omfang. Det samme kunne en tættere berøring med de kirkelige omgivelser og med de øvrige uddannelser...

- Pastorseminariet underviser muligvis også på grundlag af erfaringer, kandidaterne ikke får. Vi skal socialisere/tilpasse kandidater til præstearbejdet, men resultatet bliver ofte en socialisering til en etableret praksis, som - i praksis - ofte opleves mangelfuld. Vi uddanner næppe i tilstrækkelig grad til fornyelse, kreativ og konstruktiv kirkekritik. En bedre kontakt til omgivelserne, herunder både kirkelige og andre uddannende institutioner, kunne måske bøde på det.
- Vi underviser heller ikke nok på baggrund af de erfaringer, som faktisk findes. Hvis Pastorseminariet skal være effektivt som indførende undervisning, må undervisningen tilrettelægges på baggrund af løbende indsamlet viden om yngre præsters arbejde og arbejdsforhold. Her ville et tæt samarbejde med Efteruddannelsen være et scoop.
- Fagudviklingen og dermed personaleplejen blandt lærerne er for spinkel. Der burde være gremier, hvor de, der underviser i f.eks. homiletik på Efteruddannelsen, Præstehøjskolen, Pastorseminarierne og i stifterne mødtes til udveksling, oplæg, orientering. Hvis det ikke sker, opstår der altfor let en situation, hvor f.eks. homiletikken opfindes forfra af hver enkelt underviser, hvor han eller hun nu er. Eller der udvikler sig ligefrem en faglig feudalisme, hvor enhver holder på sit territorium. Det styrker ikke kompetencen.
I øjeblikket mødes de fastansatte lærere ved de fem uddannelser en gang årligt. Hvis de vil.
Faglig udvikling af medarbejdere er altfor vigtig til, at man kan overlade det til de ansattes uforpligtende overskud. Det burde være et hovedanliggende for de Folkekirkelige Uddannelser af Præster som sådan.

Samordning og samarbejde uddannelserne imellem.

Status: Det aktuelle samarbejde er dels et bestyrelsesrelateret samarbejde mellem rektorerne, det nævnte årlige (frivillige) møde mellem fuldtidslærerne, samt personlige kontakter efter behov og behag, herunder lejlighedsvis undervisning på hinandens institutioner.

I januar aftalte ML og Ole Jensen at udforme den praktisk-teologisk undervisning på Efteruddannelsen og Pastorseminariet i fællesskab. P.g.a. sygdom er aftalen sat i bero.

Generelt:

- 1) Opdelingen mellem Pastorseminariet, Efteruddannelsen, Præstehøjskolen og Folkekirkens pædagogiske Institut er - ikke helt tilsigtet - komme til at ligne en differentiering mellem begyndere, let øvede og fuldbefarne elever. Institutionerne differentieres m.a.o. efter brugernes karrieremæssige placering. Holder den differentiering? Og hvor langt holder den?

En anden differentiering kunne lyde: Pastorseminarierne har deres faste stof. De skal vende bunken hver gang, de samme lærere skal hvert halve år reflektere højmessens, vielsen, konfirmandmaterialebrug etc. Det lyder kedeligt, men det er

kanonisk. Efteruddannelsen er mere fri og Løgumklosterinstitutionerne er det endnu mere. De ligner mere universiteterne, uden faste emner, plads til at lærerne kan udvikle egne interesseområder, og mulighed for at være meget mere *perspektiverende*. Baggrunden for den differentiering er pastoralseminarie-lærerers erfaringer af, at den viden, som de udvikler om begravelse, ekklesiologi eller salmebrug, bliver måske endnu bedre modtaget, når de engang imellem får lov til at være i dialog med de let-øvede eller de fuldbefarne. Det samme ville sikkert kunne ske, hvis en lektor fra FPI skulle stå overfor nybagte teologer. Eksemplet kan vendes.

Pointen er, at det i øjeblikket mest er den første differentiering der dominerer, og at vi faktisk ikke kan vide, hvor langt den holder, netop fordi vi tager den for givet.

- 2) Den nuværende struktur indebærer en risiko for institutionel feudalisme, hvor hver institution vogter på sine grænser og sin viden. Det er ikke nødvendigvis sådan. Man kan sagtens forestille sig, at tre-fem institutioner i en flad struktur passer hver deres lokale opgave og samtidig indgår i et formaliseret og forpligtende samarbejde.
- 3) Der synes at være et misforhold mellem de faglige krav, man stiller til en rektor eller en lektor, og den beskedne institution faget skal udfoldes på. Ressourcerne kunne bruges bedre.

Set fra Pastoralseminarierne ville følgende muligheder være interessante:

- I) Dannelse af fokusgrupper blandt let-øvede og fuldbefarne præster med basis i Efteruddannelsen og Præstehøjskolen. Disse grupper skulle som en del af deres efteruddannelse stille sig til rådighed med minutiøse beskrivelser af deres praksis inden for afgrænsede arbejdsfelter - administration, ledelse, prædikenskrivning, undervisning etc. Fokusgrupperne skulle på den måde være med til at udforme den tilsvarende undervisning på Pastoralseminariet (og Efteruddannelsen), ligesom de skulle have lejlighed til at følge kursisterne.
Gevinst: Arbejdsrelateret undervisning og udvikling af faglig kompetence i fokusgrupper.
- II) Ansættelse af fuldtids- eller deltidslærere med fagligt ansvar for flere institutioner; en lærer ansættes eksempelvis til at undervise i sjælesorg på Pastoralseminariet, men har samtidig tilsyn med og tilrettelæggelsesansvar for sjælesorgsgrupper på Efteruddannelsen. Eller: FPI tillægges ansvar for kateketik-undervisning på Pastoralseminariet, udpeger læreren sammen med rektor og sørger for at inkorporere vedkommende i et fagligt fællesskab med vurdering af undervisning etc. Halvdelen af de i øjeblikket 13 fuldtidsstillinger kunne godt bruges på denne måde.
Gevinst: mere sammenhæng, mindre selvtilstrækkelighed.
- III) Koordination af praktisk-teologisk undervisning. Den praktisk-teologiske del af undervisningen på Efteruddannelsen varetages for en meget (!) stor dels vedkommende af lærere ved Pastoralseminarierne, som indkaldes ad hoc. På et fælleslærermøde i juni 1998 for de to Pastoralseminarier afslørede faglærerne stor utilfredshed med gældende ordens mulighed for at koordinere og planlægge.

Resultatet blev en række møder, hvor den enkelte faggruppe prøvede at fastlægge en orden for, hvilket stof, der skulle placeres hvor - på hhv. Universitet, Pastoralseminarium, Efteruddannelse. Ønsketænkning? Ja, men også et oplæg til fælles fodslag i en faggruppe og til forpligtet samarbejde fra tilrettelæggerens side.

IV) Dannelse af faglige fora, hvor undervisere fra de fem institutioner, stifterne og eventuelle andre samles i seminarform, udveksler kunnen og modtager viden. Ligeledes dannelse af IT-work-groups. Gevinst: Viden og en basis for det ret store antal præster, som lejlighedsvis indkaldes til undervisning på institutionerne.

V) I-IV ville formodentlig kræve, at en af rektorstillingerne (på skift?) tillagdes koordinerings- og fagudviklingsbeføjelser.

En mere vidtgående mulighed ville være sammenlægning af Efteruddannelsen og Pastoralseminariet med henblik på, at hele undervisningen tilrettelægges ud fra førstnævntes perspektiv - dette ville også medføre kontormæssige fordele.

Samarbejde med andre...

Generelt: I organisationen omkring Pastoralseminariet er der intet der minder om et samarbejde. Det er en fejl. Der burde dannes en interessent-gruppe (eller et udvidet institutionsudvalg) med medlemmer fra universitet, konservatoriet, kordegneuddannelsen, kirketjeneruddannelsen og de tre-fire nærmest liggende stifter. Denne gruppe skal ikke - som institutionsudvalget - tage sig af det daglige, men årligt indkaldes eller høres for at give sit besyv med om ønsker og forventninger til institutionerne.

Universiteterne.

Status: Beskedent. God kontakt til administrationen. Møder med de ansatte i Praktisk Teologi. Enkelte personlige aftaler. ML skal således undervise på Åbent Universitet efteråret 2000, Henning Kjær Thomsen er forespurgt om fælles øvelser med NT-tekster i løbet af 2000.

Det ville være ønskeligt og naturligt, at der var kontakt mellem Pastoralseminariet og Universitetet i forbindelse med præstekurser og Fakulteternes efteruddannelse. I øjeblikket finder ingen kontakt desangående.

I forbindelse med ovennævnte pkt. III) havde faglærerne to områder hvor de forventede, at fakultetet ville formidle grundviden, som de kirkelige uddannelser kunne bygge på: Det ene var ekklesiologi i bred forstand. Det andet var fundamental-teologiske spørgsmål som: Hører det med til troens væsen, at den kan læres? (kateketik)

Formodentlig bliver det uddannelsernes egen opgave at udforme den viden, som vi gerne ser som forudsætning. Og samarbejdet med universitetet vil styrkes, jo mere jævnbyrdigt efteruddannelserne markerer sig, forskningsmæssigt og formidlingsmæssigt.

Stifterne

Status: Personlige kontakter. Stiftsadministrationen inddrages i undervisning.

Pastoralseminariet:

- Praktik: styrkelsen af praktikken og ønsker om at udvide praktikanternes bemyndigelse gør det nærliggende at have faste aftaler om "praktik-sogne", samt seminarer for vejledere, som gerne kunne holdes stiftvis i samarbejde med en af biskoppen udpeget præst.
- Såfremt Pastoralseminariet lejlighedsvis skal holde kurser for fuldbefarne, kunne man tænke sig, at stifterne går ind som rekvirenter, altså som kursusudvalg.
- Den anførte ændring i Pastoralseminariets status (fra at være praktisk afslutning på teol-uddannelsen til at være indførende kirkeuddannelse) peger på, at man skal finde måder at styrke de lokale stifters ejerskab til institutionen.

Alment:

- Det stigende antal præster med kvoteret ansvar for pastoralteologiske fagområder rejser dels et spørgsmål om disse præsters tilknytning til fagligt miljø og dels om de kan/skal indgå som institutionernes faste samarbejdspartnere.
- Tanker om at lægge dele af efteruddannelsen over i stiftsregi rejser det samme koordinering- og fagmiljømæssige spørgsmål som før. Stifterne kan arrangere kurserne, lægge program og ansætte lærerne. Men disse lærere må have en form for tilknytning til de forudgående kursusinstitutioner - så de som det mindste er orienteret om, hvad der er lært dér. Den koordination kan man næppe forestille sig stifterne vil foretage på eget initiativ.

Andet:

Konservatoriet og Pastoralseminariet i København har indgået en femårig uddannelsesaftale for orgelstuderende.

Konservatoriet og Pastoralseminariet i Århus afholder fælles temadage.

Kirkemusikskolerne burde tillægges undervisningen i messesang og sang for præster.

Ministerialbogsføringsundervisningen bør "udliciteres" til Odense.

Roskilde 28.11.1999.



Mogens Lindhardt

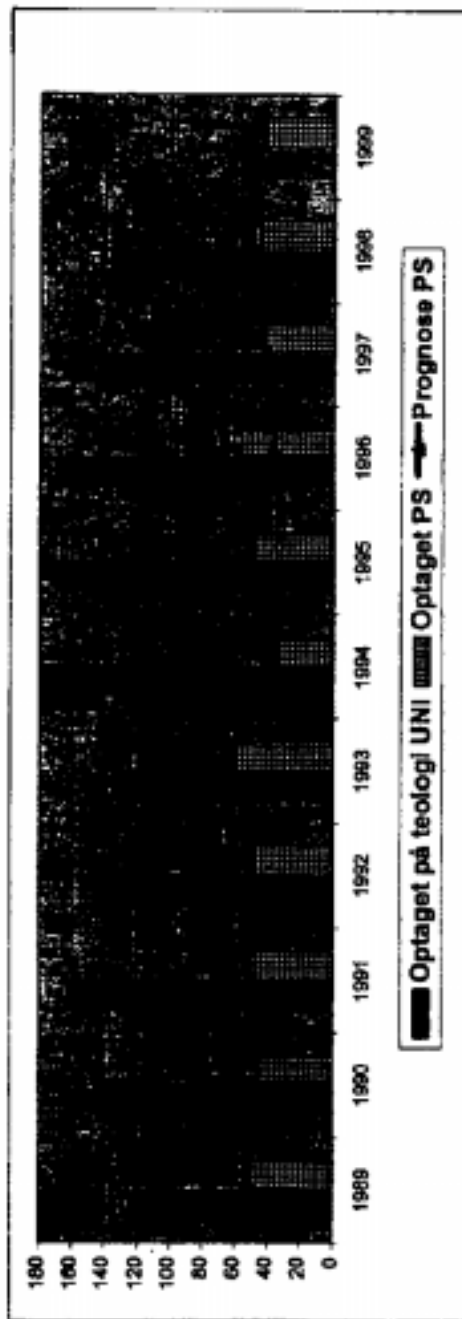
Pastorseminariet i Århus
Diverse statistik

	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999
Indkøb af bøger - kr.	30.000	71.500	37.000	11.300	20.500	49.000	12.000
Antal timelærere	11	11	13	17	15	15	14
Timeløn for timelærer kr.	433	448	455	460	460	460	460
Total lønudg. timelærer	721.000	570.300	747.700	*) 1.155.000	858.000	1.067.000	870.000
Undervisningstimer pr. stud. obligatorisk ekskl. ekskursion	370		365				335
Undervisningstimer pr. stud. frivillig	10	10	10	10	10	10	10
Antal praktikuger pr. semester	2	2	2	+ forsøg E96 2	2	F7 / E6	F6 / E4
Antal studerende pr. år	60	34	47	56	43	46	42
Kursusdage i alt pr. år inkl. praktik. Udregnet som 17 uger x 5 dage x studerende.	5.100	2.890	3.995	4.760	3.655	3.910	3.570

*) E96: Praktikkforsøg

PS & Uni

Årstal	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	200
Optaget på teologi UN	56	135	163	144	135	175	170	165	159	137				
Årets kandidater UNI	55	53	69	61	57	55	48	59	61	59				
Prognose PS	52	54	60	65	75	60	68	37,51	41,85	50,53	44,64	41,85	54,25	52
Optaget PS	49	46	49	48	60	34	47	56	43	46	41	0	0	
Forår	31	22	24	25	32	15	19	25	22	14	23			
Efterår	18	24	25	23	28	19	28	31	21	32	18			



gennemsnit forår
gennemsnit efterår

22,9
24,3

afvigelse forår
afvigelse efterår

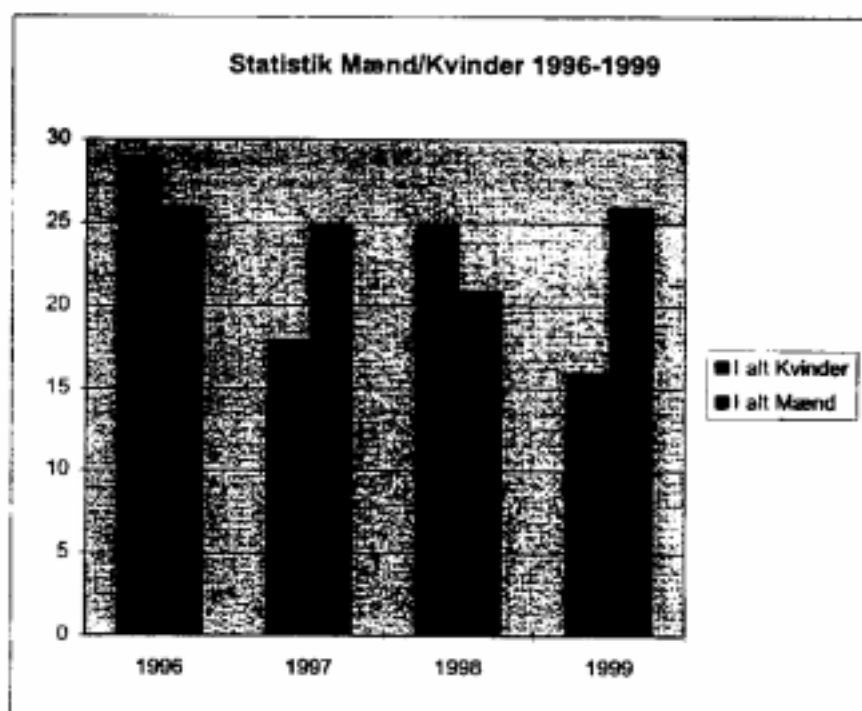
5,629468
4,817791

gennemsnit optag UNI
gennemsnit kandidater
gennemsnit optag PS

150,4
58,7
47,2

Ark1

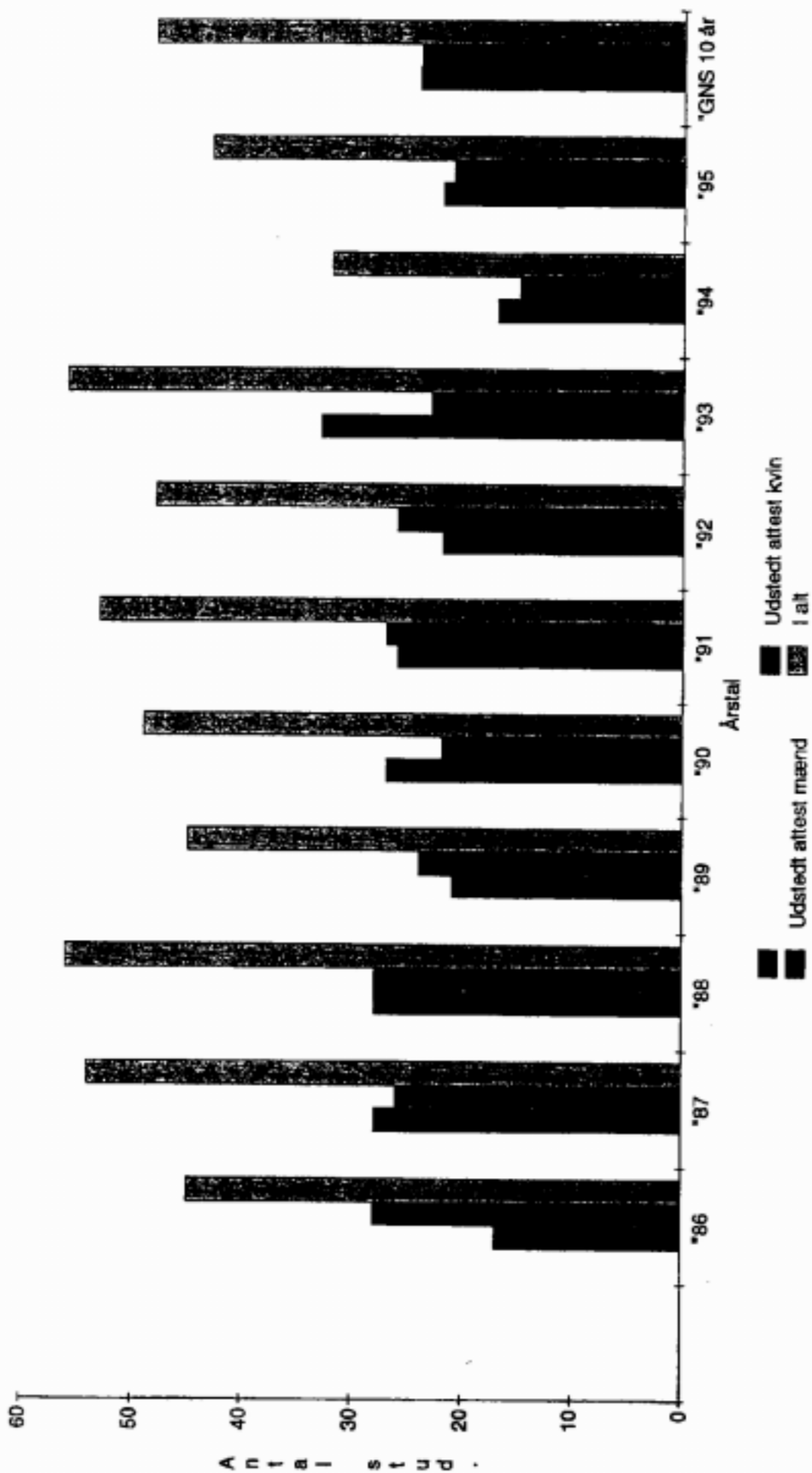
	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Udstedt attest Kvinder F	13	8	10	7			
Udstedt attest Kvinder E	16	10	15	9			
I alt Kvinder	29	18	25	16			
Udstedt attest Mænd F	12	14	4	17			
Udstedt attest Mænd E	14	11	17	9			
I alt Mænd	26	25	21	26			
Attest i alt	55	43	46	42			



Pastoralseminariet | Århus 1996 - 2005

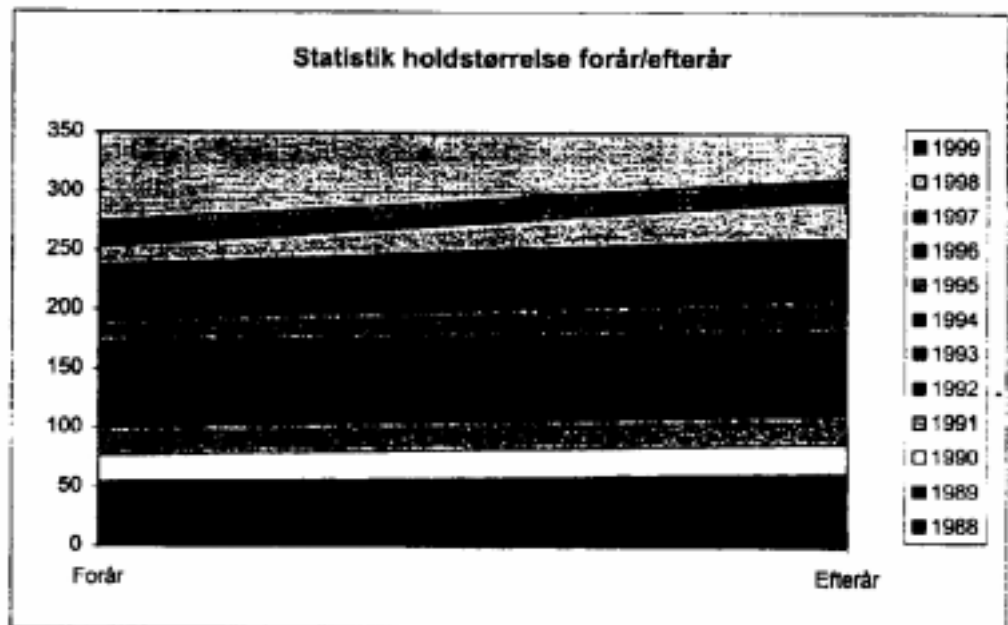
10 års statistik PS-Arhus

Kvinder / Mænd



Ark1

År	Forår	Efterår
1988	23	45
1989	31	18
1990	22	24
1991	24	25
1992	25	23
1993	32	28
1994	15	19
1995	19	28
1996	25	31
1997	22	21
1998	14	32
1999	23	18



"SELVEVALUERING"

Konstruktionen *Præsternes Efteruddannelse* har eksisteret siden august 1992. Etableringsfasen må siges at være overstået. 31,4% af den danske præstestand (de 641 sidst ansatte) og 68% af den danske provstestand (de 77 sidst ansatte) har gennemgået vore kursusforløb eller er i færd med det. (Se bilag 1, 2 og 3). I vort arkiv ligger ca. 1550 "indberetninger"/"redegørelser" fra de nyansatte præster om deres arbejdssituation, og hvad de forventer af kurserne (foruden en række evalueringer).

Behovet for det, vi er til for, er ikke blevet mindre med årene. Den marginale gruppe nyansatte præster eller provster, der ikke er enig i dette, er da også en stærkt udrydnings-truet art. Om vi så opfylder behovet, er selvsagt en anden sag. Men vores fornemmelse siger os, at vi opfylder det et godt stykke hen ad vejen – ellers ville det ikke være sådan en fornøjelse for os at planlægge og især holde kurserne. Den hjemmelavede skemaevaluering, vi har gennemført på en række af præstekurserne over ca. tre år, viser da også med en stabilitet, der giver mindelser om folkekirkens medlemstal, at omkring 81% enten svarer "ja" (55%) eller "ja, i høj grad" (26%) på spørgsmålet, om kurset har givet dem ny inspiration og lyst til arbejdet som præst. (Se bilag 4). Og der er en mærkbar øget interesse i provstekredse for nygennemtænkning af provstestillingens indhold, som nok bl.a. er stimuleret af ti års provstekurser. Det betyder naturligvis ikke, at vi uden videre er tilfredse – vi er permanent intenst beskæftiget med at videreudvikle begge kursusformer og overvejer selvsagt også løbende, om strukturelle ændringer ville være hensigtsmæssige.

Etableringen af *Præsternes Efteruddannelse* er foregået ved, at institutionen blev gjort selvstændig på linie med de tre (senere fire) andre folkekirkelige uddannelsesinstitutioner for præster, og rektor fik meget frie hænder til at forme institutionen og lodde sig frem til, hvad der skulle vise sig at blive dens særpræg. Det er vores overbevisning, at uden denne selvstændighed og denne frihed ville projektet være kuldsejlet. Konstruktionen er unik – der findes ikke noget tilsvarende andre steder i ind- eller udland. Ingen dødelig kunne fra begyndelsen vide helt klart, hvilken profil der specifikt skulle vise sig at være vores, placeret mellem fakultet/pastoralseminarium på den ene side og præstehøjskole/FPI på den anden. Og det foreløbige resultat af etableringsprocessen, som foreligger i dag, er opnået ved metoden: vi prøver os frem og ser, hvad der sker. I den sammenhæng har det yderligere været afgørende, at vi ikke har været bundet til at bruge andet end et minimum af faste lærerkræfter. Vi "hyrer" folk fra gang til gang og kan således hele tiden justere ind efter det, der viser sig at fungere godt, og som der er brug for. Vi må således siges at være en yderst omstillingsduelig og –hurtig institution.

I Mål

Det er en næsten triviell, men ubestridelig sandhed, at verden forandrer sig med stor hast. Aldeles forbavsende er derfor den relativt store kontinuitet og stabilitet, der hersker i "danskerens" kirkelige tilhørighed. Uden at dette sidste nogen sinde slipper vor opmærksomhed, er det alligevel forandringerne, der for alvor holder os beskæftigede. Luther kunne

"præstespejl" lige nu er ikke helt enkelt. Hverken de nyansatte selv eller menighed og menighedsråd ved længere så helt nøje, hvad der er en præsts opgaver, og hvornår han/hun har gjort sin "skyldighed"; og det af ganske saglige, "sociologiske" og bevidsthedshistoriske grunde – de, der mener at vide det meget nøje, er ikke tilstrækkeligt problembevidste. Noget tilsvarende gælder provstestillingen. Og for resten gælder det samme formentlig i endnu højere grad på sammenlignelige akademiske fagområder som gymnasium, sundhedsvæsen, administration osv.

Derfor opfatter vi det som vores opgave efter bedste evne at bistå præster og provster med opgaven at finde ud af, hvad en præst/provst skal – så de kan nå frem til at have et spejl at holde op for sig for at blive så gode præster/provster som muligt. Vort mål er at yde en håndsækning til den nyansatte præst til opfyldelsen af hans/hendes med præsteløftet givne, helt personlige, varige forpligtelse til "stedse fuldkomnere at danne og duelliggøre mig til dette hellige embede" (livslang læring) og til den nyansatte provst til bedst muligt at kunne udføre den specialfunktion inden for det gejstlige arbejdsfelt, der er blevet hans/hendes.

Derhos bestræber vi os på aldrig at glemme, at nok er vore præstekursister nyansatte, men de er altså *ansatte*. De er vore unge kolleger. De er ikke længere i den forstand under uddannelse, at kurserne skal munde ud i den ene eller anden måling af, om de er kvalificerede nok til at blive præster. Vi er ikke til for at definere et sæt *betingelser* for, at de kan blive præster, og søge at lede dem frem til at kunne opfylde dem, henholdsvis træffe afgørelse om, at de ikke opfylder dem. I den bestemte forstand adskiller vor opgave sig fra de teologiske fakulteters og (i det mindste formelt set også) pastoralseminariernes; i den bestemte forstand må vi forholde os *betingelsesløst* i forhold til vore kursister. Vi skal hjælpe dem med at blive så gode som muligt til det, de er, præster. Vi begår en kategorifejl, hvis vi på nogen måde lader den tanke, som vi selvfølgelig også en gang imellem får: "hvordan er det dog gået til, at han/hun overhovedet er blevet præst", farve vort arbejde, så vi lader en restgruppe sejle sin egen sø, fordi de ikke kan leve op til det kvalitetsniveau, der må være rimeligt. Det er indlysende, at dette betyder, at vi skal skræve endog meget vidt, når vi på samme hold har deltagere med en ph.d.-grad i bagagen. (Det bliver ikke mindre kompliceret af, at vi sædvanligvis på samme hold har deltagere fra hele spektret af kirkelige retninger, fra menighedsfakultetet til Tidehverv).

Også i indkredsningen af det stof, vi tager op på kurserne, må vi gå ud fra den situation, vore kursister er ankommet til. Vores opgave er derfor ikke "blot" at bygge videre på, hvad præsterne har lært på pastoralseminariet. For så vidt vi overhovedet "bygger videre på ..", er det på begge de uddannelser, de har bag sig, den teologiske på universitetet og den praktisk-teologiske på pastoralseminariet. Selvom det lyder lidt latterligt, fordi vi kun disponerer over sølle fire uger, så er det indholdsmæssigt set vores opgave at bevæge os i et opgavefelt, som udgør en *syntese* af de to grene af uddannelsen til præst, de har gennemført. Og frem for alt er der det afgørende nye ved situationen, at hos os kan og skal al undervisning baseres på gjorte erfaringer med arbejdet som præst. – Hvad provsterne angår, giver det sig næsten selv, hvad der skal undervises i omkring regelsæt, økonomi og ledelse. Men refleksionen over stillingens mangefacetterede indhold og prioriteringen heraf vil aldrig ophøre med at være vigtig, og dette ofrer vi megen opmærksomhed.

II Midler

Præsternes kursusdeltagelse består i et årligt ugekursus i fire år, provsternes i to ugekurser

inden for ét år. Det er internatkurser, og deltagerne skal være fritaget fra alle hjemlige forpligtelser; forunderligt nok er dette sidste blevet en accepteret kendsgerning (men også kun i kraft af stædig konsekvens fra vores side). Vi har fra begyndelsen valgt gruppekonninuitetsmodellen frem for en "liberalistisk" og individualistisk tilvalgsmodel, dvs. kursusdeltagerne følges, så vidt muligt, ad på samme hold alle fire år. Et lille mindretal føler dette krænkende, for selvfølgelig betyder det, at vi, som nævnt, skal skræve meget vidt for at få alle med, og dette forudsætter en vis overbærenhed af eliten, som ikke alle dens medlemmer besidder. Men de allerfleste, også af eliten, ser lynhurtigt fordelene i, (a) at man ikke hvert år skal begynde forfra med at lære hinanden at kende, (b) at der – på næsten alle hold – opstår en meget fortrolig atmosfære, samt (c) at man aftvinges menneskelig og faglig respekt for kolleger af helt anden kirkelig observans end ens egen, så samarbejde derhjemme, hvor sådanne forskelle måtte findes, formentlig fremmes derved. Og det er jo da også sådan, at man slet ikke behøver at tilhøre eliten i henseende til eksempelvis at præstere god konfirmandforberedelse, fordi man gør det i fortolkning af Derrida eller i kendskab til syrisk-gnostiske tekster fra det første århundrede.

For os har det vist sig, at kurserne på *Præsternes Efteruddannelse* muligvis har deres allerstørste værdi som frirum for erfaringsudveksling til gensidig støtte og opmuntring mellem kolleger på samme anciennitetsniveau i en for de fleste ekstremt udfordrende personlig og faglig situation – altså fungerende "per mutuum colloquium et consolationem fratrum (et sororum)", "ved brødrenes (og søstrenes) indbyrdes samtale og opmuntring/trøst" (frit efter, vistnok, Luther, men formentlig med ældre rødder tilbage i klosterbevægelsen). – Og det ville der slet ikke have kunnet blive tale om på samme måde uden internatkurser – og det efter koninuitetsmodellen.

Det meste af denne erfaringsudveksling sker informelt, i pauserne, som derfor skal have en passende længde. Og at der er tale om en uge (4½ døgn), er i den sammenhæng af stor værdi. Enkelte præster, en enkelt provst og flere af de jurister, der deltager i provstekurserne, har givet udtryk for, at de finder, at den frie tid (til dels) er tidsspilde og ønsker den effektive undervisningstid trængt sammen og kurserne nedkortet til f.eks. 2/3 uge. Men så mistes meget af erfaringsudvekslingsfordelen. (A propos juristerne står de heller ikke alle, som de provster, i hvis kurser de deltager, ved indledningen til deres ansættelsesforhold; der er stor forskel på deres anciennitet).

Som nævnt er erfaringsudvekslingsfordelen betinget af, at der er tale om internatkurser. For en del unge, som lever i, hvad sociologerne kalder moderne "aftaleægteskaber", kan lokale eksternatkurser umiddelbart virke mere tillokkende; man kunne fristes til at sige, at det faktiske behov, de akkurat derfor har for at komme væk engang imellem, stiger proportionalt med, at det virker umiddelbart tillokkende at kunne nå hjem hver aften. Dette gælder gennemgående, tror vi, især de yngre kvinder: Ikke mindst de har brug for at komme hjemmefra i flere dage ad gangen, og især for deres vedkommende er det klogt, at vore kurser er obligatoriske. Ellers ville kursusdeltagelse komme til at vende den tunge ende nedad for kvinderne i præstestanden, fordi det stadig mange gange først og fremmest er dem, der reelt eller indbildt synes dagligt uundværlige hjemme. Og procentandelen af yngre kvinder i præstestanden er stærkt stigende lige akkurat nu (et slag på tasken siger, at i hvert fald 60% af deltagerne på vore kurser for præster de senere år er kvinder). (Sagt i forbifarten er det i øvrigt et forhold, som gør, at det er af stor betydning, at vi to "fast" tilknyttede lærere/kursusledere ved institutionen har hver sit køn).

Et frirum for den nævnte mutua consolatio fratrum et sororum ville *Præsternes*

Efteruddannelse imidlertid slet ikke have kunnet udvikle sig til, havde det ikke været for det faglige indhold i den egentlige "undervisning". Ganske vist kan der "undervises" i samarbejde og konfliktforebyggelse/-løsning og gives fælles, organiseret (og en smule individuel) arbejdsvejledning, og det gør vi inden for de meget snævre, givne rammer. Men det vigtigste ved denne funktion af kurserne – erfaringsudveksling/consolatio – er ikke skemasat, eller bedre: pauserne er meget bevidst "skemasatte", men det meget vigtige, der foregår i pauserne, er ikke. Men intensiteten i dette meget vigtige er betinget af, at deltagerne præsenteres for skemasatte indslag af høj kvalitet om sagforhold af anden art end samarbejde, konflikt, forholdet mellem arbejde og familieliv, og hvad der ellers tales informelt om i pauserne. Vi tror meget på indirekthed. Vi tror meget på, at der netop skabes frirum for det personlige via intens faglig beskæftigelse på et fælles, men transpersonligt plan.

Hvad det faglige angår, kan det groft deles i det praktisk teologiske (jfr. pastoralseminariet) og det klassisk teologiske (jfr. universitetsstudiet, men nu med al vægt lagt på anvendelsen af det i daglig praksis). Også for at variere undervisningsformen deler vi efterhånden typisk en kursusuge efter denne grove sondring, så der bruges et par dage på mere øvelsespræget, direkte erfaringsbaseret, gruppedelte praktisk-teologisk undervisning, hvor den enkelte typisk fremlægger en tale, prædiken eller lign., og et par dage på et stort, essentielt, klassisk-teologisk tema med høj daglig arbejdsrelevans, behandlet i foredrag med drøftelse (f.eks. "gudsbegrebet", "domstekster og domsforkyndelse", "nyere kristologi"). (Se bilag 5).

De ovennævnte "redegørelser" og evalueringer har efterhånden lært os, at de kursusdeltagende præster deler sig nogenlunde fifty-fifty efter, om de helst ser kursusprogrammet hælde til den ene eller den anden side i denne grovsondring. Vi finder de to dele lige vigtige og forsøger at finde en balance. Den er forskellig efter hvert enkelt holds præferencer. Derfor "skræddersys" hvert eneste kursus. Vi giver os ikke af med konfektion, selv om der med tiden tegner sig meget typiske og vellykkede moduler, som vi kan gentage, ligesom der efterhånden er ved at indfinde sig omridsene af, hvad henholdsvis et første-, et andet-, et tredje- og et fjerdeårskursus har som karakteristisk indholdsprofil. Men det er en proces, der ingenlunde er færdig og måske aldrig bliver det, og efter vor mening bør vi bibeholde skræddersyningen for at kunne imødekomme så mange behov som muligt. Men det betyder så også, at vi næppe nogensinde vil kunne nå til at kunne fastlægge noget i retning af et "pensum" for efteruddannelseskurserne, hvad der så yderligere hindres af andre grunde, hvor de vigtigste er mangel på kursustid, og at de to pastoralseminarier ikke er ens og ikke underviser i nøjagtigt det samme på hver årgang, og vi får kursister fra begge og fra mange forskellige årgange ind på hvert af vore hold.

Præsternes Efteruddannelse ville imidlertid også efter vor klare overbevisning ganske enkelt være kuldsejlet, hvis ikke vi i de indkøringsår, hvor institutionen var udsat for beskydning som konstruktion overhovedet, havde brugt al tænkelig energi på at lytte os frem til kursisternes behov og opfylde dem med så stor valgfrihed som muligt. Selve deres deltagelse var og er (og bør forblive) obligatorisk; altså var det rimeligt at inddrage dem mest muligt i udfyldningen af indholdet; og det gør i øvrigt, at de bliver mere medansvarlige kursusdeltagere.

Dette betyder ikke, at vi som ansvarlige ledere ikke har eller hele tiden har haft forestillinger om, hvad de har brug for, stammende fra vor ekspertise og holdninger, ud over vor lytten til deltagerne, og det vil ikke mindst sige stammende fra vor opfattelse af, hvad der vil være bedst for den kristne menighed i den danske folkekirke. Kurserne bliver

til i en brydning mellem deltagernes formulering af, hvad de har brug for, og hvad vi skønner, de har brug for.

III Fremtiden

Der bliver stadig mere brug for det, vi er til for: usikkerheden over for varetagelsen af embedet hos de nyansatte bliver ikke mindre, men større. Og måden at imødekomme dette på må være til permanent overvejelse.

Af større strukturelle ændringer bør kun én overvejes, snævert set fra vores synsvinkel - det vender vi tilbage til om et øjeblik.

Vi mener, at vi på mange måder er en succeshistorie, og at det ville betyde skønne, spildte kræfter og være forbundet med stor risiko for et ringere resultat at ændre på følgende fundamentale forhold:

- Institutionel selvstændighed som nu,
- med egen rektorstilling (for at tiltrække gode ansøgere til ledelsesposten),
- med ½ fast lærer-/lederstilling + ½ projektudviklingsstilling (meget gerne besat med samme person, så det konverteres til en lektorstilling med en sådan opgavedeling),
- med bevaret frihed til selv at vælge lærere til hvert enkelt kursus,
- med eget selvstændigt sekretariat (vi tror ikke på sammenlægningsfordele; vi tror, vi kun udfører nødvendige opgaver, og at vi udfører dem billigt, men vi får muligvis brug for lidt mere fast hjælp i administrationen, da serviceringsforventningerne fra vores aftagergrupper er stadig voksende),
- med årlige (provster halvårlige) internatkurser af en uges varighed,
- uden krav om formulering af et "pensum".

Den tanke har været luftet, om vort præstekursusforløb måske skulle indskrænkes til at være treårigt. De allerfleste præster begynder at føle sig faste i sadlen i deres arbejde efter tre år (og bliver ofte tilsvarende runde om kinderne, og andre steder), og vort fjerdeårskursus skal klart adskille sig fra de tre første, hvis vi skal undgå, at de synes, vi gentager os temamæssigt. Vi har ingen færdige forslag til, hvad en sådan eventuelt frisat uge kunne bruges til - nogle har foreslået et lokalt introduktionskursus om året for nye præster i hvert stift. (Men skulle vi stå for dem? Det ville kræve ressourceudvidelse. Omvendt: vi kan dårligt være færre ansatte lærere i vores institution; da rektor var eneansat, blev det for skrap kost, efterhånden som kursusvirksomheden nåede sit maksimum, og ansættelsen af den medhjælpende lærer/leder gav megen lettelse og inspiration - og viste sig yderligere at være meget vigtig, da rektor blev syg). Vi mener ikke, at den eventuelt frisatte uge skulle indbygges som en ekstra uge i f.eks. første eller andet år, selvom præsterne bestemt ville kunne bruge mere kursusstøtte på det tidspunkt. Men imod det taler, at et øget fravær fra menigheden vil være betænkeligt - og i øvrigt står jo, hvis man ikke mener, det sidstnævnte er så tungtvejende, Løgumkloster-skolernes kurser også åbne for "vore" kursister. Sluttelig vil vi dog ikke nægte, at vi ville finde det sørgeligt at skulle miste det fjerde år, hvor vi kan løfte hovedet en smule fra opfyldelsen af meget nære behov til mere langsigtede behov: det er på det tidspunkt, det er på høje tid, at præsterne igen får opmærksomheden rettet tilbage på, at de er i et erhverv, der kræver studium, livslangt. Og det kan vi inspirere til især på det fjerde kursusår. Hertil kommer, at mange kursister ved afslutningen af fireårs-forløbet beklager, at kurserne ikke fortsætter ud over det fjerde år.

Under uændrede betingelser er det vor umiddelbare arbejdsmålsætning – under rådføring med vort institutionsudvalg – at stræbe mod:

- nøjere end hidtil at finde frem til den specifikke profil for de enkelte årgangskurser, hvorved de adskiller sig fra hinanden,
- nøjere end hidtil at gøre de klassisk-teologiske dele af vore kurser pågående relevante for præsterne i deres arbejde (dogmatisk elementarisering),
- at finde mere plads til at optræne præsterne i den pædagogik, som gør samtaler i forbindelse med kirkelige handlinger så gode som muligt (intetsteds møder præsten "danske-ren", inklusive "den fjerne kirkes" dansker, så hyppigt og så modtagelig som der),
- at udvikle et undervisningsmodul i ledelse, samarbejde og konfliktløsning/forebyggelse både til brug på provste- og præstekurserne via en embedsteologisk gennemlysning af præsterollen netop nu – ud fra en konstatering af, at hvad nogle har kaldt den kybernetiske side af præsteembedet (ved siden af den kerygmatiske og den profetiske) wohl oder übel får stigende betydning (dette er det projekt, Agnete Brink endnu ikke har kunnet indlede p.gr. af rektors sygdom),
- at udvide samarbejdet med vore søsterinstitutioner omkring – foreløbig – undervisningen i homiletik og i modernitetsforståelse.

Ole Jensen Agnete Brink

Liste over bilag:

- Bilag 1: Opgørelse af antal personer på ét eller flere kurser 1992 – februar 2000
- Bilag 2: Opgørelse af kursusedtagere 1992 – februar 2000
- Bilag 3: Opgørelse over kurser og personkursusdage 1992 – februar 2000
- Bilag 4: Evalueringsskema over 11 kurser
- Bilag 5: Program for præstekurserne 18d, januar/februar 2000 og 27a, februar 2000 og provstekursus 6a og b i april og november 1999
- Bilag 6: Notat ang. udvidelse af efteruddannelsesaktiviteten for præster.

PRÆSTEHØJSKOLENS FORELØBIGE MATERIALE TIL EN EVALUERING.

PRÆSTEHØJSKOLENS NUVÆRENDE FUNKTION

Historie

Præstehøjskolen blev oprettet i 1965 med den opgave at varetage den officielle folkekirkelige efteruddannelse af præster. Det skulle ske "på videnskabeligt grundlag", hvad der sikredes dels ved kravene til læreransættelser, dels ved, at bestyrelsen rummede 4 universitetslærere. Bestyrelsen rummede desuden repræsentation for Præsteforeningen, biskopperne, pastoralseminariet og en ikke-teolog udpeget af kirkeministeriet.

Præstehøjskolen afløste de tidligere "videnskabelige præstekurser", der blev afholdt i samarbejde mellem præsteforeningen.

Der var oprindeligt kun én fast lærer, rektor. I 1971 blev der ansat en fast lektor uden fast defineret emneområde. I 1981 blev en lektor ansat med religionspædagogik/kateketik som fag. I 1992 blev dette lektorat overført til det nyoprettede Folkekirkens pædagogiske institut. I 1995 blev der oprettet et nyt lektorat i faget sjælesorg og pastoralpsykologi.

Det har fra begyndelsen været forudsat, at Præstehøjskolen i udstrakt grad benyttede de teologiske fakulteters lærere, og at fakulteterne således ydede sit bidrag til præsters akademiske efteruddannelse gennem Præstehøjskolen.

Indhold

Præstehøjskolens undervisning falder i 3 hovedområder:

Almen teologi (N.T., G.T., Kirkehistorie, Systematik),

Praktisk teologi (homiletik, kateketik, liturgi, sjælesorg)

"Kulturfag" (kunst, litteratur, film, arkitektur, samfundsfag)

Oftentimes vil de enkelte kurser rumme elementer fra flere af disse grupper.

Det er i stigende grad - i overensstemmelse med den almindelige teologiske udvikling - sket en integrering af disse hovedområder.

Kursustyper

Den dominerende kursustype er internatkurser i Løgumkloster af skiftende længde (4, 3, 2 og 1 uge; ganske få 2-3 dages kurser). Enkelte kurser har været henlagt til andre steder.

4-ugers og 3-ugers kurserne (studiekurser), har kun haft undervisning om formiddagen og fri studietid eftermiddag og aften. 2-ugers og 1-ugers kurserne har haft mindst to daglige undervisningssessioner.

Der er i de senere år sket en forskydning, så der er blevet færre 4- og 3-ugers kurser og flere korte kurser.

Visse kurser (især sjælesorgskurser) har karakter af kursusrækker (4 ugeskurser fordelt over 2 år). I tilslutning til disse kurser er der arbejdsgrupper, såkaldt samtalevejledningsgrupper, der imellem de fire ugeskurser i Løgumkloster samles lokalt

et antal gange lokalt til møder på ca. 3 timer.

En særlig kursusform er en-uges kurser for et enkelt provsti, kaldet provstikurser, hvor alle (eller næsten alle) provstiets præster) deltager i internatskursus på Præstehøjskolen. Disse kurser tilrettelægges i samarbejde med et udvalg udpeget af provstiets præster.

Der har været gennemført 6 kurser med 14-17 dages rejser til udlandet. Disse kurser har været forberedt med et ugeskursus i Løgumkloster og oftest været fulgt op af et to dages efterbehandlingskursus. Denne kursustype er stærkt søgt og har givet stort udbytte i retning af forståelse af nutidig kirke- og samfundsproblematik både i dansk og global sammenhæng.

Der er gennemført et længere uddannelsesforløb i samtalevejledning for 15 præster, der i forvejen havde gennemgået den ovenfor omtalte kursusrække i sjælesorg. Disse 15 samtalevejledere benyttes af Præstehøjskolen som samtalevejledere dels for grupper af institutionspræster, dels for de ovenfor omtalte lokalt samtalevejledningsgrupper, der fungerer i forbindelse med kursusrækkerne i sjælesorg.

Der afholdes dagskurser i sjælesorg i de forskellige stifter, (stiftkurser kaldet) arrangeret i samarbejde med stifterne.

Der afholdes kurser regionalt i "Stemme, tale og retorik". Disse kurser har strakt sig over to dage, fulgt op tre måneder siden med en enkelt kursusdag. Disse kurser har tidligere været budt i alle stifter. De gennemføres nu efter anmodning af enkelte provstier. Der afholdes 2-4 årligt.

I samarbejde med Folkekirkens pædagogiske institut har der været afholdt instruktionskurser for konfirmandundervisningsvejledere, der siden har arbejdet i stiftsregi med gruppevejledning i konfirmandundervisning.

Præstehøjskolens lektor i sjælesorg har som særlig opgave ansvar for efteruddannelseskurser for institutionspræster (sygehuspræster, fængselspræster, studenterpræster).

Præstehøjskolen har administrationen af og ansvaret for efteruddannelsen af kontaktpræster for hørehæmmede og for uddannelsen af døvepræster.

Nogle få gange har Præstehøjskolen organiseret seminarer i særlige anledninger.

Nogle få kurser har været organiseret som fælleskurser med andre faggrupper (organister, journalister etc.)

Gæstelærere

Foruden Præstehøjskolens faste lærere anvendes i udstrakt grad gæstelærere. Til undervisning i de almene teologiske fag anvendes primært lærere fra de teologiske

fakulteter. Det er ikke opgjort hvor et omfang denne undervisning har, men det er formentlig op imod et årsværk. Folkekirkens pædagogiske Institut er forpligtet på at undervise i kateketik på Præstehøjskolen i et omfang svarende til et halvt årsværk. Lærere fra de andre institutioner under efteruddannelserne bruges i betydeligt omfang. Desuden gæstelærere fra mange andre universitetssinstitutioner og andre steder fra, bl.a. præster.

Deltagerne

Deltagerne i Præstehøjskolens kurser er altovervejende præster i folkekirken. Der er hvert år nogle få nordiske præster, præster fra DKU, Sømandskirken, frie kirkelige organisationer, missionselskaber o.l. En sjælden gang præster fra andre danske kirker og lejlighedsvis nogle arbejdsledige teologer.

Statistiske oplysninger

Dervedlægges nogle statiske oplysninger om deltagerne i Præstehøjskolens kurser, hentet fra Præstehøjskolens program for foråret 2000.

Desuden vedlægges nogle statiske oplysninger udarbejdet af kirkeministeriet.

Det bemærkes vedrørende kirkeministeriets materiale

1) at opdelingen i "praktisk teologi", "almen teologi" og "kunst, litteratur filosofi m.m." er en meget vanskelig opdeling, fordi Præstehøjskolen tilstræber at integrere disse områder.

2) at kirkeministeriets opgørelse af et samlet antal kursusdage i første skema kun omfatter de tre kategorier opgjort i skemaerne "1 praktisk teologi", "2 almen teologi", og "3 Kunst, litteratur, filosofi m.m." De kursusdage, der er opgjort under "4 Studiekurser" og "5 Provstikurser", er teknisk af samme art som de tre første kategorier. Til forskel herfra er de kursusdage, der er opgjort under "6 Stiftskurser" kursusdage, der er afviklet på enkeltkursus henlagt til de enkelte stifter. Det samme gælder for kurserne i "Stemme tale og retorik" (se ovenfor), som kirkeministeriet ikke har opgjort i en særlig kategori.

3) at kirkeministeriets opgørelse kun omfatter præster, ansat i folkekirken, mens præstehøjskolens opgørelse medtager alle kursusedtagerne i internatkurserne.

Vurderende sammenfatning

Præstehøjskolens samlede undervisningsudbud er i perioden siden ca. 1985 steget med ca. 25 % med stærke udsving fra år til år.

En betydelig del af udvidelsen ligger på feltet sjælesorg. Der er formentlig i årene efter FPIs oprettelse sket en nedgang i antallet undervisningsdage i kateketik, fordi en del kateketik undervisning af præster er flyttet over til FPI. Det ser ud som udbudet af klassisk teologi er på samme størrelse som det har været hele tiden, men det er vanskeligt at gøre op, fordi fagintegreringen er blevet stadig stærkere.

I undervisningsformer er der sket en udvikling i retning af at lægge større vægt på kursisternes selvvirksomhed, dog meget afhængigt af kursustyper og de enkelte læreres arbejdsform.

I sjælesorg benyttes i udstrakt grad som undervisningsform en supervisionsmodel. Det samme er forsøgt vedr. konfirmandundervisning.

Tyngdepunktet i Præstehøjskolens undervisning er internatkurser om centrale teologiske temaer, der behandles i seminarform. Internatformen skønnes af Præstehøjskolen af kursister at have meget store fortrin, fordi de faglige drøftelser forsættes i det frie samvær udenfor undervisningen både blandt kursisterne indbyrdes og mellem lærere og kursister.

Fordelingen af præster på køn alder og geografi ser ud til at være så repræsentativ som man kan ønske.

Det kunne være ønskeligt at vide mere om, hvem der ikke kommer og hvorfor.

Vi har ikke gennemført systematiske evalueringsundersøgelser blandt kursisterne.

PRÆSTEHØJSKOLENS PLADS I DET SAMLEDE MØNSTER FOR EFTERUDDANNELSE AF PRÆSTER.

1

Forholdet til Folkekirkens Pædagogiske Institut.

Folkekirkens pædagogisk institut oprettet 1991. Ansøgning om en særlig afdeling med to lærerkræfter blev i ministeriet omformet til et forslag om selvstændigt institut. Ansøgningerne fra PH og det religionspædagogiske studiecenter blev koordineret med ansøgning til kirkeministeriet fra de frie kirkelige organisationer om et religionspædagogisk uddannelsescenter.

En hovedmotivering for at oprette et selvstændigt institut var, at også andet kristendomsundervisningsbehov end præsters skulle tilgodeses.

Det var en hovedsag for Præstehøjskolen og den daværende bestyrelse, at det nære samarbejde mellem Præstehøjskolen og det ny institut skulle bevares, og at der ikke måtte ske en geografisk adskillelse.

I de forløbne år er institutionerne blevet stærkt integrerede, med fælles edb-system, fælles biblioteksregistrering og fælles bibliotekar, betydelig fælles benyttelse af lokaler og lærere, fælles lærermøder, fælles programlægning og udsendelse af fællesprogram og mulighed for fælles tilmelding.

Set fra Præstehøjskolens side er det naturligt at denne integrering fortsætter, gerne i form af en sammenlægning af institutionerne med fælles ledelse og fælles administration. Det vil være ønskeligt at fastholde forskellige afdelinger. Det skal sikres, at den høje prioritering af andre grupper end præster fastholdes og udbygges.

En sammenlægning vil gøre det lettere at koordinere udnyttelsen af lærerkræfter, lokaler og kontorphonale.

2

Stifternes efteruddannelse.

I næsten alle stifter er der sket en stærk udvidelse af kursusudbud på stiftsplan. Der er nedsat stiftsudvalg for undervisning, oprettet stiftcentraler, og afsat kvoter af præstestillinger til efteruddannelsesopgaver.

Præstehøjskolen og Folkekirkens pædagogiske Institut er stærkt interesserede i samarbejde med denne efteruddannelse i stiftsregi og i at finde en opgavefordeling mellem stifternes efteruddannelsesstilbud og Løgumklosterinstitutionernes.

Der er allerede etableret samarbejdsrelationer, således

- 1) at medarbejdere ved stifternes efteruddannelse inviteres til fællesmøder i Løgumkloster
- 2) at præstehøjskolen og Folkekirkens pædagogiske Institut tilbyder en og to dages kurser i stiftsregi, gerne organiseret af stifternes efteruddannelsesorganer
- 3) at Præstehøjskolen og Folkekirkens pædagogiske Institut tilbyder uddannelseskurser til kursusledere der skal virke i grupper i stifterne (eksempler Konfirmandundervisningsvejlederne og samtalevejlederne til brug for institutionspræsterne).

Det er set fra Løgumklosterinstitutionernes side ønskeligt, at der er velfungerende efteruddannelsescentraler i stifterne, så organiseringen af den efteruddannelse, der foregår i stifterne også sker fra stifterne, og Løgumklosterinstitutionerne primært er konsulenter og leverer rekvireret undervisning.

Der er behov for en fælles gennemtænkning af, hvilken efteruddannelse, der ligger bedst på internatkurser i Løgumkloster, og hvilken der ligger bedst i stiftsregi som enkeltdagskurser eller som studiekredsforløb.

3

De teologiske fakulteters tilbud om efteruddannelse.

Hidtil har fakulteternes bidrag til efteruddannelse primært været kanaliseret gennem Præstehøjskolens kurser. Desuden har fakulteterne afholdt et antal studiedage og kompaktkurser for præster. Præsterne har efter individuel ansøgning ofte fået tjenestefrihed til at deltage og forskelligt fra stift til stift fået kørselsgodtgørelse.

Efter at universiteterne har henvist institutter og fakulteter til i et vist omfang at være selvfinansierende har fakulteterne vist stigende interesse for at give efteruddannelsesstilbud, for hvilke der skal betales en kursusafgift.

Hermed rejses generelt spørgsmålet om, efter hvilke kriterier for frihed til efteruddannelse og betaling til efteruddannelse hos andre kursusudbydere end folkekirkens egne efteruddannelses institutioner skal gives. Desuden spørgsmålet om hvilke institutioners kursusudbud, der er relevante, og hvem der skal afgøre relevansen. Mange institutioner ønsker om at udbyde kurser, så det vil være nødvendigt at finde klare regler.

Der er principielt to hovedsynspunkter:

1 at efteruddannelse gives efter "arbejdsgiverens" vurdering af behovet. Arbejdsgiveren skønner over hvilke færdigheder de ansatte skal erhverves og sender de ansatte på kurser, der formodes at give disse kurser.

Præsternes efteruddannelse er, let modificeret, indrettet efter dette synspunkt.

2 Efteruddannelsen er på kursisternes betingelser. De ansatte har ret til en eller anden mængde af efteruddannelse, og de skønner selv suverænt over hvilken efteruddannelse, de finder nyttig. Kriterierne for uddelingen af Studieorlov synes at følge det princip

Præstehøjskolens efteruddannelsesstilbud har været en blandingsform. Det har været frivilligt, om man ønskede at gøre brug af efteruddannelsesstilbud, og det har været frivilligt hvad man ønskede, men der har været en mild styring derved, at Præstehøjskolens institutionsudvalg med repræsentation fra præsteforeningen, fakulteterne og biskopperne har fastlagt hvilke undervisningstilbud det er relevant at udbyde og som derfor havde den favoriserede stilling, at de bliver betalt, og at der kan gives frihed til dem.

I et beskedent omfang har biskopperne derudover givet økonomisk støtte og tjenestefrihed til andre kurser.

At der nu systematisk opbygges andre efteruddannelsesstilbud til præster, giver anledning til at eftertænke, hvilke retningslinier, man ønsker at følge, og hvilke ressourcer man vil stille til rådighed.

Den radikale liberalisme vil være at præsterne har en sum til efteruddannelse som frit kan anvendes. En sådan udvikling vil givetvis give trække kursister fra Løgumkloster.

Fordele:

Fri konkurrence, stor valgfrihed for præster.

Ulemper

Manglende stabilitet i de kirkeministerielle uddannelsesinstitutioner
Svækkede muligheder for at grovstyre, hvilke efteruddannelsesstilbud, der er relevante.

Det må i alle tilfælde afklares hvem der har ansvaret for at afgøre, hvilke kurser der er relevante.

Man må gøre sig klart, om der er økonomiske ressourcer til både at opretholde de eksisterende efteruddannelsesstilbud i institutionernes regi og til at financiere andre kursusudbydere, eller om man vil reducere aktiviteterne i de eksisterende efteruddannelsesinstitutioner.

En mulighed ville være at nedsætte et fællesudvalg for Præstehøjskolen og fakulteterne, der kunne styre det fælles udbud af kursustilbud.

PRÆSTEHØJSKOLENS FREMTIDIGE ARBEJDSFORMER

Præstehøjskolen forventer, at dens klassiske arbejdsform med internatkurser skal fortsætte.

Der skal efter Præstehøjskolens opfattelse fortsat lægges en hovedvægt på kurser i klassisk teologi. Præstehøjskolen har særlige muligheder for at integrere praksis og akademisk teologi i kraft af kursisterne har et stort erfaringsmateriale, som kan mobiliseres.

Omlægningen fra lange kurser til kortere bør medføre, at studiekursusformen anvendes på et antal 2-ugers og 1-uges kurser

Præstehøjskolen har i de seneste år haft "værkstedsprægede" kurser, som har fungeret særdeles tilfredsstillende. Denne arbejdsform bør udbygges.

Indenfor sjælesorgs undervisningen har en "supervisions"metode vist sig frugtbar; den har med held også været benyttet i konfirmandundervisningsvejledning, og til dels i homiletik. Den bør fortsat udbygges og tilpasses til de praktisk-teologiske områder.

Præstehøjskolen bør fortsat tilbyde instruktionskurser for præster, der skal fungere som studiekredsvejledere i lokale sammenhænge. Det kræver udbygget samarbejde med stiftscentraler.

Endelig bør Præstehøjskolen tilbyde kurser henlagt til stifterne.

21. november 1999 Niels Thomsen

Statistisk materiale vedr. Præstehøjskolen
trykt i Præstehøjskolens program for år 2000.

Statistiske oplysninger om deltagere på Præstehøjskolens kurser:
sidste program blev der lovet nogle statistiske oplysninger om deltagelsen
Præstehøjskolens kurser. Ud af vore gamle lister kan vi læse:

Kursistantal: Fra januar 1989 til maj 1999 har der været 1452 forskellige
præster på Præstehøjskolen (deltagere i enkelt dagskurser o.l er ikke
medregnet).

Det betyder at knap 60 % af danske præster har været på Præstehøjskolen
en eller flere gange i løbet af de 10 år.

Fordeling på køn: 933 af kursisterne var mandlige, 519 var kvindelige.

Den fordeling svarer nogenlunde til fordelingen af mandlige og kvindelige
præster.

Hyppighed: Af de 1452 kursister har i løbet af de 10½ år

71 været på kursus 1 gang

31 - 2 gange

76 - 3 -

200 - 4 -

7 - 5 -

8 - 6 -

4 - 7 -

5 - 8 -

1 - 9 -

- 10 -

- 11 -

- 13 -

Af de 1452 kursister har således 1278 været på kursus mindre end én gang
vert andet år.

Alder: Aldersfordelingen af kursister ser således ud:

Fødselsår Antal kursister

1920-25 11

1925-30 64

1930-35 92

1935-40 141

1940-45 219

1945-50 260

1950-55 244

1955-60 183

1960-65 95

1965-70 8

Alder ikke oplyst 135

Det ser ud som en normalfordeling med de mellemste årgange stærkest
repræsenteret og med noget mindre kursusdeltagelse blandt de ældste og de
yngste.

Kursisdage pr. år på Præstehøjskolen 1985 og 1991-98:

(Kursisdage forstået som antal overnatninger på Præstehøjskolen + antal af
deltagere i enkelt dagskurser

1985: 2.622

1991: 2.982

1992: 3.133

1993: 2.500

1994: 2.907 inkl. retorikdage: 90

1995: 2.964 - 102

1996: 3.430 - 87 inkl. stiftskursdage: 121

1997: 2.969 - 24

1998: 3.365 - 16

Det samlede antal kursisdage har således været stigende. Sammenlignet var

1
8.1.8

FOLKEKIRKENS PÆDAGOGISKE INSTITUT

Kirkeallé 2

DK-6240 Løgumkloster

Rektor EBERHARD HARBSMEIER

Telefon: 74 74 32 13

Eget nr.: 74 74 50 44 11

Telefax: 74 74 50 13

E-mail: ebh@km.dk



24. februar 2000

Evalueringsrapport af Folkekirkens Pædagogiske Institut

Resumé: Spørgsmål til et kommende udvalgsarbejde om efteruddannelsesinstitutionerne

- spørgsmålet om *stærkere integrering eller sammenlægning* af folkekirkens efteruddannelsesinstitutioner,
- en forbedring af *koordination mellem efteruddannelsesinitiativer i stifterne og i Løgumkloster*,
- spørgsmålet om de *faglige medarbejders ansættelsesforhold*, herunder årsmålsansættelse,
- en vurdering af *behovet for efteruddannelse*. Er alt relevant, hvad præster finder interessant? Hvilken rolle spiller arbejdsgiveren? *Hvem har brug for efteruddannelse?* Kunne man opløse frivillighedprincippet, uden at tvinge nogen til efteruddannelse?
- spørgsmålet om *sognemedhjælperes uddannelse og efteruddannelse*.

Historie

Folkekirkens Pædagogiske Institut blev oprettet 1992 med det formål at styrke pædagogisk virksomhed på folkekirkeligt grundlag.

I bekendtgørelsen fra 1993 bliver instituttets opgaver bestemt således:

Instituttet skal på videnskabelig basis

- arbejde *systematisk-teologisk* med pædagogik,
- *udvikle* og formidle pædagogiske principper, metoder og hjælpemidler til brug for folkekirkelige sammenhænge,
- *uddanne* og dygtiggøre undervisere i folkekirkelig virksomhed og fri folkeoplys-

ning, herunder ledere og medarbejdere i det frivillige kirkelige børne- og ungdomsarbejdere,

- yde *rådgivning* og støtte i forbindelse med pædagogiske studieprojekter og initiativer til gavn for folkekirken,
- *samarbejde* med beslægtede institutioner i Danmark og understøtte folkekirkens *kontakt med skoleverdenen*,
- på folkekirkens vegne varetage forbindelsen til beslægtet virksomhed, herunder de *mellemkirkelige og internationale forbindelser* på det pædagogiske område.

Disse opgaver bliver dels løst af instituttets medarbejdere i Løgumkloster, dels i projekt- og arbejdsgrupper, som instituttet enten selv nedsætter eller deltager i.

Der foreligger et generelt arbejdsprogram for instituttet, der mere detaljeret udfolder alle arbejdsopgaver og er basis for instituttets planlægning fra år til år, som det fremgår af instituttets halvårlig udsendte arbejdsprogram.

Man kan inddele de mange forskellige opgaver i fire grupper:

- (a) Teologisk arbejde med religionspædagogiske grundspørgsmål
- (b) Udviklingsarbejde, herunder egentlige projekter,
- (c) Kursusvirksomhed,
- (d) Rådgivning, kontaktarbejde, publikationsvirksomhed.

Den gældende bekendtgørelse og den dertil svarende arbejdsbeskrivelse spænder meget vidt: Institutet skal arbejde "på videnskabeligt" grundlag, uden dog at være et egentligt forskningsinstitut. Samtidigt fungerer instituttet som en slags pædagogisk service-organ med mange mindre, også praktiske opgaver. Desuden arbejdes med egne selvstændige studie- og udviklingsprojekter. Lærekræfter skal både have videnskabelig faglighed og være formidlere i en bred folkekirkelig sammenhæng. Denne meget brede målsætning kan kun opfyldes ved at man arbejder sammen med eksterne personer og andre institutioner, hvilket også er sket i stort omfang. Alligevel burde der skabes mulighed for en stærkere koncentration om og prioritering af centrale opgaver indenfor religionspædagogisk studie- og projektarbejde, medens andre (fx decentrale) institutioner mere kunne inddrages i forhold til andre opgaver

omkring undervisning og rådgivning. En sådan bedre arbejdsfordeling vil kunne styrke instituttets faglige profil.

Grundforskning og projektarbejde

Da instituttet arbejder på videnskabeligt grundlag er det vigtigt, at medarbejderne holder sig ajour med grundforskningen og holder forbindelse til forskningssammenhænge nationalt og internationalt.

Instituttet har i de forløbne år styrket denne side af arbejdet ved religionspædagogiske seminarer, bl.a. om dannelsesbegreb, kirkepædagogik, kirke og medier, kirke og musik, teologi og pædagogik, Paul Tillichs betydning for religionspædagogikken, kirken og de udviklingshæmmede, førskolebørn og religion, elementarisering. Disse seminarer har været arrangeret med international deltagelse og i samarbejde med universiteterne og Danmarks Lærerhøjskole. Denne form har været meget givende og inspirerende for instituttets teologiske profil. Desuden har instituttets medarbejdere både nationalt og internationalt deltaget med egne bidrag ved videnskabelige konferencer og seminarer.

Udviklingsarbejde

Udviklingsarbejde og projekter er et af instituttets vigtigste arbejdsområder, til forskel fra de andre uddannelsesinstitutioner, hvor vægten mere ligger på kursusvirksomhed. Instituttet har i de syv år, det har eksisteret, taget initiativ til en lang række projekter, der som regel er mundet ud i publikationer.

Blandt afsluttede projekter kan nævnes: Indledende konfirmationsforberedelse (håndbog 1996), At prædike for børn (Prædikenevejledninger bd. I+II, udg. 1994 og 1999), Vejledning i kristendomsformidling i det kirkelige børne- og ungdomsarbejde (Håndbog 1997), Kirke og skole (Arbejdsbog 1995 og 1999), Bibelbrug og bibeldidaktik (Grundbog 1997), Dramapædagogik (Arbejdsbog under udgivelse).

Blandt igangværende projekter kan nævnes: Konfirmandvejledning (i samarbejde med Præstehøjskolen), voksenundervisning, katekismusprojekt, kirken og de udviklingshæmmede, kirkespil, børn i førskolealderen, mission og 3. verdens emner i konfirmationsforberedelsen ("konfirmandaktion"), kirke og medier, kirke og musik (i samarbejde med Præstehøjskolen).

Det siger sig selv, at det ikke er instituttets medarbejdere alene, der bærer og gennemfører disse projekter. Instituttet er mere eller mindre impliceret i arbejdet, der

varetages i Kooperation med nedsatte projektgrupper og andre institutioner. Ofte er der tale om en rolle som koordinator og formidler af et studiearbejde, og også ellers er instituttet, hvad projektarbejde angår, helt afhængig af Kooperation med andre personer og institutioner, der arbejder med religionspædagogiske emner. Institutet kan ikke - som universiteter - frit vælge projekter ud fra egne interesser, men tager opgaver op, der er påtrængende. Udover den langsigtede planlægning må instituttet derfor have mulighed for også at reagere på anliggender og henvendelser fra folk, der i en folkekirkelig sammenhæng arbejder med pædagogiske spørgsmål

Hvis instituttet skal tage sig af større og mere krævende opgaver på f.eks. medieområdet, vil det kræve flere ressourcer.

Kursusvirksomhed

Ved siden af projektarbejde er kursusvirksomhed instituttets vigtigste arbejdsopgave. Det særlige for instituttet er, at dets kurser ikke kun henvender sig til præster, men til en bred kreds af ansatte og frivillige kirkelige medarbejdere og skolefolk. Desuden foregår instituttets undervisning også decentralt i stifterne i tæt samarbejde med stiftscentraler, - konsulenter og - udvalg. Arbejdsfordelingen er den, at de mere almene efteruddannelseskurser, der vedligeholder religionspædagogisk kompetence, lægges decentralt, medens mere specifikke og uddybende emner tages op på internatskurser i Løgumkloster. Som den følgende oversigt viser, er der efter opbygningsfasen i de sidste to år sket en voldsom stigning af kursusudbuddet og deltagerantal. Det skyldes delvis også, at det efterhånden er lykkedes mere at inddrage andre grupper end præster i undervisningsforløb, heriblandt sognemedhjælperne. Institutet har arrangeret to kursusrækker (å 4 kurser) som efteruddannelse for sognemedhjælper, en evaluering af disse kurser vil indeholde overvejelser om sognemedhjælperes behov for uddannelse og efteruddannelse.

Kurser og konferencer fra 1993-1999, herunder også kortere decentrale kurser:

1993: 507 dage (249 præster, 264 øvrige, 8 kurser/konferencer)
 1994: 737 dage (327 præster, 358 øvrige, 9 kurser/konferencer)
 1995: 829 dage (495 præster, 364 øvrige, 17 kurser/konferencer)
 1996: 1063 dage (376 præster, 666 øvrige, 13 kurser/konferencer)
 1997: 770 dage (400 præster, 318 øvrige, 15 kurser/konferencer)
 1998: 1.933 dage (798 præster, 1108 øvrige, 21 kurser/konferencer)
 1999: 2.353 dage (1156 præster, 1197 øvrige, 30 kurser/konferencer)

Derudover varetager lærerne på FPI kurser på Præstehøjskolen eller medvirker ved dem (1997: 307 kursusdage, 1998: 250 kursusdage, 1999: 350 kursusdage), dertil kommer en del foredrag i præstekonventer, stiftsmøder, menighedsrådsforeninger, instruktionsmøder og foredrag i forbindelse med instituttets forskellige projekter.

Der har været enkelte kurser, der blev aflyst (i 1998 og 1999 i alt 2 kurser). Det skyldes bl.a., at vi også satsede på emner, vi finder væsentlige, selvom interessen blandt præster og medarbejdere måske i øjeblikket ikke er så stor. Det er også i fremtiden vigtigt, at udbuddet ikke udelukkende sker på basis af princippet udbud og efterspørgsel.

Deltagerne i kurser dækker et bredt spektrum, selvom der naturligvis er en vis overvægt af folk, der i forvejen er særlig interesserede i religionspædagogiske emner. Det ser ud til at man i de decentrale kurser (og vejledningsprojekter) når længere ud også til dem, der ikke hører til de pædagogisk særligt interesserede. Rekrutteringen til kurser sker i dag alene ud fra det synspunkt, hvad præster og andre medarbejdere finder interessant og brugbart. Man kunne forestille sig, at man i fremtiden også stærkere vægtede det, som arbejdsgiveren finder nødvendigt. Man kunne tænke sig, at f.eks. biskopper og provster tilskyndede folk til efteruddannelse og var med til at sørge for en bredere fordeling af kursusdage i provstier og stifter - ud fra en beregning om, hvor mange kursusdage der er til rådighed per stift eller provsti.

Der foretages som regel en mundtlig evaluering af kurser, evalueringerne er - til trods for enkelte kritiske bemærkninger - meget positive.

Rådgivning, kontaktarbejde, publikationsvirksomhed

Instituttet og dets medarbejdere har udført en del individuel rådgivning i religionspædagogiske spørgsmål, desuden deltager medarbejderne i en del andre redaktioner, udvalg, bestyrelser, der arbejder med religionspædagogiske spørgsmål. Herunder hører det internationale samarbejde (medlemskab i internationale organisationer), der varetages af et udvalg under instituttet. Dette arbejde er meget tidskrævende, men også meget vigtigt, da instituttet for det faglige arbejde har brug for en stor kontaktflade udadtil. Til dette arbejde hører også de udgivelser, der dels informerer om projekter og instituttets virksomhed, dels giver konkret vejledning og materiale til undervisning.

Samarbejde

Selvom instituttet har et noget mindre forbrug af eksterne lærerkræfter i forhold til andre uddannelsesinstitutioner (hvilket hænger sammen med andre undervisnings- og indlæringsformer), er det også afhængig af tæt samarbejde med de *teologiske fakulteter* og *Danmarks Lærerhøjskole*.

I forhold til *Præstehøjskolen* er instituttet i de sidste år gået ind i en størst mulig integrering og fælles udnyttelse af ressourcerne, både de praktiske og de faglige. Reelt fungerer institutionerne i dag som en enhed. Under forudsætning af, at Folkekirkens specielle profil og målgruppe (der ikke kun er præster) tilgodeses, vil det både fagligt og praktisk være en fordel, at dette samarbejde og denne integrering styrkes, f.eks. i form af en fælles ledelse og administration med relativt selvstændige afdelinger. En sådan integration kunne, hvis det ønskes, også omfatte *Præsternes Efteruddannelse*, hvilket kunne give mange praktiske og faglige fordele. Der vil i givet fald ikke være større praktiske problemer forbundet med en flytning af *Efteruddannelsens* kurser til Løgumkloster, den lokalemæssige kapacitet for flere kurser ville kunne skaffes til veje.

En sådan integration var i princippet også tænkelig og givende i forhold til *andre folkekirkelige efteruddannelsesinstitutioner*. Den mest omfattende løsning ville være en *integration* af alle (eller flere) institutioner, hvilket dog forudsætter en gennemgribende reform af Pastoralseminarierne, så der oprettes f.eks. etårige uddannelsesstillinger, hvor der i forløbet indgår et vist antal internatskurser. Et sådant forslag har i de senere år ofte i forskellige sammenhænge været diskuteret.

En anden model ville være en *intensivering* af samarbejdet mellem institutioner, så lærerkræfterne efter en fast aftale bruges på de forskellige institutioner. På denne måde vil man få mere gavn af "specialister" indenfor de forskellige praktisk-teologiske fagområder. En mulighed var fx, at Folkekirkens Pædagogiske Institut stod for kateketikundervisningen på Pastoralseminarierne - muligvis som blokseminarer.

Et for instituttet særligt vigtigt spørgsmål er samarbejde og koordinering med de decentrale udvalg, institutioner og konsulenter i stifterne. Instituttet har samarbejdsaftaler med en del stifter, det ville være ønskelig og forbedre samarbejdet, om man kunne komme til en klar opgavefordeling mellem stiftskonsulenter og instituttet i Løgumkloster. Instituttet har tilbudt - udover det årlige "formands- og ledermøde" - en årlig studieuge til faglig erfaringsudveksling, studier og fælles projekter. Det ville både for instituttet og stiftskonsu-

lenter være en fordel, om dette samarbejde kunne institutionaliseres som en fast del af samarbejdet mellem instituttet og stifterne. Under alle omstændigheder er det nødvendigt med en stærkere koordinering mellem alle forskellige efteruddannelsesinitiativer. Således kunne udviklingsarbejdet ske i Løgumkloster, men den konkrete opfølgning og realisering af et projekt kunne ske i stifterne. Denne form har været praktiseret m.h.t. konfirmandvejledningen, man kunne tænke sig en lignende model m.h.t. projektet Konfirmand-Aktion, der er udviklet i samarbejde mellem instituttet, Folkekirkens Nødhjælp og Folkekirkens Mission. Projektet har været en stor succes. Hvis det skal gøres landsdækkende, kræver det, at man i stifterne tager sig af den konkrete opfølgning og realisering af projektet.

Rekruttering af medarbejdere

På langt sigt vil det være vanskeligt af rekruttere kvalificerede medarbejdere til Løgumkloster. Mangel på tjenestebolig, åremålsansættelse og beliggenheden i Løgumkloster med begrænsede beskæftigelsesmuligheder for evt. ægtefælle gør det ikke særlig attraktivt for fastansatte at søge stilling i Løgumkloster. Dertil kommer, at der i Løgumkloster gennemsnitligt engang årligt skal udskiftes (eller forlænges) en faglig medarbejder. Det er ikke særlig befordrende for kontinuiteten i arbejdet. Til fremtidig rekruttering af faglige medarbejdere er det vigtigt, at der kan skabes flere muligheder for præster og andre til at arbejde med praktisk-teologiske spørgsmål på videnskabeligt niveau (Phd-stipendier).

Løgumkloster, lokale forhold

Løgumkloster er et attraktivt miljø for kirkelige efteruddannelsesinstitutioner, særlig egnet for længere studiekurser. Der er også mange præster, der (ofte i forbindelse med studieorlov) benytter studielejlighederne til kortere eller længere studieophold, for dem er der ideelle arbejdsforhold i Løgumkloster. For kortere kurser er beliggenheden et problem. Samarbejdet med refugiet fungerer godt og gnidningsfrit, man kunne tænke sig en lidt mere tæt koordinering med sognet og en integrering af sognets arrangementer (koncerter m.m.) i kursusprogrammer. Hvis man tænker på en stærkere integrering eller sammenlægning af institutioner, så er der, som tidligere nævnt, i Løgumkloster mulighed for og kapacitet til udvidelse af antallet af kurser. Det vil i givet fald være svært at finde et andet sted med de samme kvaliteter som Løgumkloster.

Eberhard Harbsmeier